

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

18 april 2002

WETSONTWERP

**betreffende de aansprakelijkheid van
en voor personeelsleden in dienst
van openbare rechtspersonen**

INHOUD

1. Samenvatting	3
2. Memorie van toelichting	4
3. Voorontwerp	28
4. Advies van de Raad van State	30
5. Wetsontwerp	38
6. Bijlage	40

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

18 avril 2002

PROJET DE LOI

**relative à la responsabilité des et
pour les membres du personnel
au service des personnes publiques**

SOMMAIRE

1. Résumé	3
2. Exposé des motifs	4
3. Avant-projet	28
4. Avis du Conseil d'Etat	30
5. Projet de loi	38
6. Annexe	40

De Regering heeft dit wetsontwerp op 18 april 2002 ingediend.

De «goedkeuring tot drukken» werd op 30 mei 2002 door de Kamer ontvangen.

Le Gouvernement a déposé ce projet de loi le 18 avril 2002.

Le «bon à tirer» a été reçu à la Chambre le 30 mai 2002.

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
FN	:	Front National
MR	:	Mouvement Réformateur
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SPA	:	Socialistische Partij Anders
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :	Abréviations dans la numérotation des publications :
DOC 50 0000/000 : Parlementair document van de 50e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 50 0000/000 : Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA : Questions et Réponses écrites
CRIV : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)	CRIV : Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)
CRIV : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)	CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)
CRABV : Beknopt Verslag (op blauw papier)	CRABV : Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)
PLEN : Plenum (witte kaft)	PLEN : Séance plénière (couverture blanche)
COM : Commissievergadering (beige kaft)	COM : Réunion de commission (couverture beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Bestellingen :	Commandes :
Natieplein 2	Place de la Nation 2
1008 Brussel	1008 Bruxelles
Tel. : 02/ 549 81 60	Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be	www.laChambre.be
e-mail : publicaties@deKamer.be	e-mail : publications@laChambre.be

SAMENVATTING

Het voorliggend wetsontwerp beoogt een nieuwe regeling in te voeren betreffende de persoonlijke burgerrechtelijke aansprakelijkheid van het personeelslid in dienst van de overheid voor fouten die het begaat in de uitoefening van zijn ambt. De voorgestelde aansprakelijkheidsregeling is conform met de aansprakelijkheidsregeling die van toepassing is op de contractuele werknemers in het algemeen en houdt tevens rekening met de aansprakelijkheidsregeling voor de politieambtenaren (wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, artikelen 47 t/m 53) en militairen (wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, artikelen 91 t/m 96).

RÉSUMÉ

Le présent projet de loi vise à introduire un nouveau régime de responsabilité civile personnelle à l'égard du membre du personnel au service de l'autorité pour les fautes qu'il commet dans l'exercice de ses fonctions. Le régime de responsabilité proposé est conforme au régime de responsabilité qui est applicable aux travailleurs contractuels en général et tient également compte du régime de responsabilité des fonctionnaires de police (loi du 5 août 1992 sur la fonction de police, articles 47 à 53 inclus) et des militaires (loi du 20 mai 1994 relative aux statuts du personnel militaire, articles 91 à 96 inclus).

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het voorliggend wetsontwerp beoogt een nieuwe regeling in te voeren betreffende de persoonlijke burgerrechtelijke aansprakelijkheid van het personeelslid in dienst van de overheid voor fouten die het begaat in de uitoefening van zijn ambt. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de arresten van het Arbitragehof die de juridische ongelijkheid, wat persoonlijke aansprakelijkheid betreft, tussen de statutaire personeelsleden in dienst van openbare besturen en de contractuele werknemers in de privé- en overheidssector als strijdig aanmerken met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel. Ook wordt in het ontwerp een andere ongelijkheid weggewerkt, waarover het Arbitragehof zich voorsnog niet heeft uitgesproken, namelijk deze tussen de aansprakelijkheid van de openbare rechtspersoon voor zijn ondergeschikte personeelsleden in statutair verband en de aansprakelijkheid van de openbare rechtspersoon en de privé-werkgever voor hun personeelsleden in contractueel verband. De voorgestelde aansprakelijkheidsregeling is conform met de aansprakelijkheidsregeling die van toepassing is op de contractuele werknemers in het algemeen en houdt tevens rekening met de aansprakelijkheidsregeling voor de politieambtenaren (wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, artikelen 47 t/m 53) en militairen (wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, artikelen 91 t/m 96).

Op dit ogenblik zijn enerzijds de statutaire personeelsleden in dienst van openbare besturen en anderzijds de contractuele werknemers in de privé- en overheidssector onderworpen aan een verschillend regime voor wat betreft hun beroepsaansprakelijkheid.

Op werknemers verbonden door een arbeidsovereenkomst is de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten van toepassing. Laatstgenoemde wet bepaalt in artikel 18 o.m.: «Ingeval de werknemer bij de uitvoering van zijn overeenkomst de werkgever of derden schade berokkent, is hij enkel aansprakelijk voor zijn bedrog en zijn zware schuld. Voor lichte schuld is hij enkel aansprakelijk als die bij hem eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt.».

De bepaling van artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten heeft o.m. voor gevolg dat de contractuele werknemer niet aansprakelijk is voor toevallig voorkomende lichte beroepsfouten. Dit in tegenstelling tot de statutaire ambtenaar op wie de wet van 3 juli 1978 niet van toepassing is. De beroeps-

EXPOSE DES MOTIFS

MESDAMES, MESSIEURS,

Le présent projet de loi vise à introduire un nouveau régime de responsabilité civile personnelle à l'égard du membre du personnel au service de l'autorité pour les fautes qu'il commet dans l'exercice de ses fonctions. Il est ainsi satisfait aux arrêts de la Cour d'Arbitrage qui considèrent que l'inégalité juridique, en matière de responsabilité personnelle, entre les membres du personnel statutaire en service dans les administrations publiques et les travailleurs contractuels du secteur privé et du secteur public, est contraire au principe constitutionnel d'égalité. Le projet supprime également une autre inégalité sur laquelle la Cour d'Arbitrage ne s'est pas encore prononcée, à savoir celle entre la responsabilité de la personne publique pour les membres de son personnel statutaire subordonné et la responsabilité de la personne publique et de l'employeur privé pour les membres de leur personnel contractuel. Le régime de responsabilité proposé est conforme au régime de responsabilité qui est applicable aux travailleurs contractuels en général et tient également compte du régime de responsabilité des fonctionnaires de police (loi du 5 août 1992 sur la fonction de police, articles 47 à 53 inclus) et des militaires (loi du 20 mai 1994 relative aux statuts du personnel militaire, articles 91 à 96 inclus).

Actuellement, les membres du personnel statutaire en service au sein des administrations publiques, d'une part, et les travailleurs contractuels du secteur privé et du secteur public, d'autre part, sont soumis à un régime différent en ce qui concerne leur responsabilité professionnelle.

La loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail est applicable aux travailleurs liés par un contrat de travail. Cette loi dispose notamment en son article 18: «En cas de dommages causés par le travailleur à l'employeur ou à des tiers dans l'exécution de son contrat, le travailleur ne répond que de son dol et de sa faute lourde. Il ne répond de sa faute légère que si celle-ci présente dans son chef un caractère habituel plutôt qu'accidentel.».

La disposition de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail a notamment pour conséquence que le travailleur contractuel n'est pas responsable des fautes professionnelles légères accidentelles. Ceci contrairement à l'agent statutaire auquel la loi du 3 juillet 1978 n'est pas applicable. La responsabilité profession-

aansprakelijkheid van de statutaire ambtenaar wordt bepaald door artikel 1382 e.v. B.W. Iedere overtreding van een geschreven of ongeschreven gedragsnorm wordt als fout aangemerkt. Elke afwijking – hetzij door een handeling, hetzij door een nalaten te handelen – van het gedrag van een redelijk zorgvuldige of omzichtigte ambtenaar dient dus als fout in de zin van artikel 1382 B.W. gekwalificeerd te worden.

De persoonlijke burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de statutaire ambtenaar voor beroepsfouten is dus strenger dan deze van de contractuele werknemer. Hierbij moet men onderlijnen dat deze verhoogde aansprakelijkheid van toepassing is voor schade aangericht zowel aan derden als aan de rechtspersoon bij dewelke de ambtenaar werkzaam is. Dit blijkt enerzijds uit de algemene bewoordingen van artikel 1382 B.W. en anderzijds uit artikel 96 van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het Rijkspersoneel, waarvan de aanhef als volgt luidt: «Buiten hun aansprakelijkheid tegenover derden zijn rijksambtenaren tegenover het bestuur persoonlijk aansprakelijk voor de schade die zij hebben berokkend door plichtsverzuim, hetzij opzettelijk, hetzij uit nalatigheid of onvoorzichtigheid». De Franse versie van artikel 96 stelt nog duidelijker dan de Nederlandstalige tekst de dubbele aansprakelijkheid vast zowel t.a.v. het bestuur als t.a.v. derden: «Indépendamment de leur responsabilité à l'égard des tiers, les agents de l'Etat sont personnellement responsables vis-à-vis de l'administration du dommage qu'ils lui ont causé en violant leurs devoirs de service, soit intentionnellement, soit par négligence ou imprudence».

Sommige categorieën van het statutaire personeel in dienst van de overheid bezitten een bijzonder aansprakelijkheidsstatuut. De belangrijkste zijn de loodsen, de politieambtenaren en de militairen. Loodsen die in de uitoefening van hun functie een fout begaan, zijn niet aansprakelijk voor de schade die hierdoor aan een belooft schip of aan een ander schip wordt veroorzaakt, tenzij er «opzet of grove schuld» aanwezig is. Verder is de loods bij grove schuld slechts aansprakelijk ten belope van 12.394,68 euro per schadegeval (wet van 30 augustus 1988 tot wijziging van de wet van 3 november 1967 betreffende het loodsen van zeevaartuigen (enig artikel). Als motivering voor het bijzonder aansprakelijkheidsstatuut wordt aangehaald o.m. de potentieel grotere omvang van de schade die loodsen kunnen aanrichten en de wanverhouding tussen deze schade en het eigen vermogen van de loodsen (*Parl. St.*, Senaat, 1986-87, nr. 369/2, 4).

nelle de l'agent statutaire est fixée par les articles 1382 et suivants du Code civil. Toute transgression d'une norme de conduite écrite ou non écrite est considérée comme une faute. Toute dérogation – soit par un acte, soit par une négligence d'agir – au comportement d'un agent raisonnablement consciencieux ou prudent doit donc être qualifiée de faute au sens de l'article 1382 du Code civil.

La responsabilité civile personnelle de l'agent statutaire pour des fautes professionnelles est donc plus sévère que celle du travailleur contractuel. Il convient de souligner à cet égard que cette responsabilité accrue est applicable pour le dommage causé tant à des tiers qu'à la personne morale pour laquelle l'agent travaille. Ceci ressort, d'une part des termes généraux de l'article 1382 du Code civil et, d'autre part, de l'article 96 de l'arrêté royal du 2 octobre 1937 portant le statut des agents de l'État, dont le préambule est en néerlandais rédigé comme suit : «Buiten hun aansprakelijkheid tegenover derden zijn rijksambtenaren tegenover het bestuur persoonlijk aansprakelijk voor de schade die zij hebben berokkend door plichtsverzuim, hetzij opzettelijk, hetzij uit nalatigheid of onvoorzichtigheid». La version française de l'article 96 fixe encore plus clairement que le texte néerlandais la double responsabilité tant vis-à-vis de l'administration que vis-à-vis de tiers: «Indépendamment de leur responsabilité à l'égard des tiers, les agents de l'État sont personnellement responsables vis-à-vis de l'administration du dommage qu'ils lui ont causé en violant leurs devoirs de service, soit intentionnellement, soit par négligence ou imprudence».

Certaines catégories de personnel statutaire en service au sein des services publics sont soumises à un statut de responsabilité particulier. Les principales catégories sont les pilotes maritimes, les fonctionnaires de police et les militaires. Les pilotes maritimes qui commettent une faute dans l'exercice de leurs fonctions ne sont pas responsables du dommage qui est ainsi causé à un bateau piloté ou à un autre navire, à moins qu'il n'y ait «intention de nuire ou faute grave». En outre, en cas de faute grave, le pilote n'est responsable qu'à concurrence de 12.394,68 euros par sinistre (loi du 30 août 1988 modifiant la loi du 3 novembre 1967 relative au pilotage de bâtiments de mer (article unique). Comme motivation du statut de responsabilité particulier, il est notamment invoqué l'importance potentiellement plus grande du dommage que les pilotes peuvent causer et la disproportion entre ce dommage et la fortune personnelle des pilotes (*Doc. Parl.*, Sénat, 1986-87, n° 369/2,4).

Voor wat de politieambtenaren betreft, dient men te verwijzen naar artikel 48 van de wet op het politieambt. De aansprakelijkheid van de politieambtenaar wordt beperkt tot zijn opzettelijke fout, zijn zware fout of zijn lichte fout, die bij hem gewoonlijk voorkomt. De beperking geldt zowel ten overstaan van de staat en de gemeente als van de derden. De bescherming is dus gelijkwaardig aan deze van artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten. Als reden voor de bijzondere aansprakelijkheidsregeling voor de politieambtenaar wordt voornamelijk aangehaald de grote risico's waaraan de politiemensen blootstaan, het kunnen en moeten aanwenden van dwang, het gepast reageren onder omstandigheden waarbij de beslissings-tijd steeds korter wordt (*Parl. St.*, Kamer, 1990-91, nr. 1677/1, 11-12). Een gelijkaardige regeling is van toepassing op de militairen (artikel 90 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel). Ook hier zijn de belangrijkste motieven dat de militair is blootgesteld aan grote risico's en gedwongen kan zijn tot gebruik van geweld en daarbij zeer snelle beslissingen moet nemen (*Parl. St.*, Senaat, 1993-94, nr. 928/1, 19-20).

Samenvattend kan men dus besluiten dat, daargelaten de bijzondere aansprakelijkheidsregimes, de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de statutaire ambtenaar zowel voor de schade die hij toebrengt aan een derde als aan het bestuur, strenger is dan deze van zijn contractuele collega.

De omstandigheid dat de aansprakelijkheid van de contractuele ambtenaar beperkt is tot zware, opzettelijke en regelmatig terugkerende lichte fouten, betekent niet meteen dat het slachtoffer van een toevallig voorkomende lichte fout geen vergoeding van de geleden schade zou kunnen verkrijgen. Alleen moet men nu, naast de ambtenaar, ook de openbare rechtspersoon in beeld brengen. Inderdaad is de openbare rechtspersoon in beginsel aansprakelijk voor de schade berokkend aan derden door de beroepsfout van zijn ambtenaren. Merkwaardig is dat de grondslag van de aansprakelijkheid van de rechtspersoon voor zijn ambtenaren niet eenvormig is. Naargelang de ambtenaar al dan niet een deel van het staatsgezag uitoefent in zijn functie, is de grondslag van de aansprakelijkheid van de rechtspersoon hetzij artikel 1382 B.W., hetzij artikel 1384, lid 3 B.W. Oefent de ambtenaar geen deel uit van het staatsgezag, dan is hij een aangestelde van de rechtspersoon. Dit is iemand die in een ondergeschikt verband voor een ander - de aansteller - werkt. De aansteller - dit is de openbare rechtspersoon - is burgerlijk aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door de ambtenaar. Dit is bepaald in artikel 1384, lid 3

En ce qui concerne les fonctionnaires de police, il y a lieu de faire référence à l'article 48 de la loi sur la fonction de police. La responsabilité du fonctionnaire de police est limitée à sa faute intentionnelle, sa faute lourde ou sa faute légère qui présente dans son chef un caractère habituel. La restriction vaut tant vis-à-vis de l'État et de la commune que vis-à-vis des tiers. La protection est donc équivalente à celle de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail. Comme fondement du régime de responsabilité particulier du fonctionnaire de police, sont principalement invoqués les risques importants auxquels les policiers sont exposés, le fait de pouvoir et de devoir utiliser la force, l'obligation de réagir adéquatement en des circonstances laissant un temps de décision de plus en plus court (*Doc. Parl.*, Chambre, 1990-91, n° 1677/1, 11-12). Un régime similaire s'applique aux militaires (article 90 de la loi du 20 mai 1994 relative aux statuts du personnel militaire). Ici également les principaux motifs sont que le militaire est exposé à des risques importants et peut être forcé à utiliser la violence et doit prendre dans ce cas des décisions très rapides (*Doc. Parl.*, Sénat, 1993-94, n° 928/1, 19-20).

En résumé, on peut donc conclure que, abstraction faite des régimes de responsabilité particuliers, la responsabilité civile de l'agent statutaire tant pour le dommage qu'il cause à un tiers que pour celui qu'il cause à l'administration, est plus sévère que celui de son collègue contractuel.

La circonstance que la responsabilité de l'agent contractuel est limitée à des fautes lourdes, intentionnelles et légères présentant un caractère répétitif, ne signifie pas directement que la victime d'une faute légère accidentelle ne pourrait pas obtenir réparation du dommage subi. Outre l'agent, il faut maintenant également considérer la personne publique. En effet, la personne publique est en principe responsable du dommage causé à des tiers en raison de la faute professionnelle de ses agents. Il convient de remarquer que le fondement de la responsabilité de la personne morale pour ses agents n'est pas uniforme. Selon que l'agent exerce ou non une partie de la puissance publique dans sa fonction, le fondement de la responsabilité de la personne morale est soit l'article 1382 du Code civil, soit l'article 1384 alinéa 3 du Code civil. Si l'agent n'exerce pas une partie de la puissance publique, il est alors un préposé de la personne morale, à savoir quelqu'un qui travaille dans un lien de subordination pour une autre personne, le commettant. Le commettant - la personne publique - est civilement responsable du dommage causé par l'agent. Ceci est réglé par l'article 1384, alinéa 3 du Code civil rédigé comme suit: «... les

B.W., dat als volgt luidt: «... zij die anderen aanstellen, [zijn aansprakelijk] voor de schade door hun aangestelden veroorzaakt in de bediening waartoe zij hen bevestigd hebben».

Wordt door de ambtenaar in zijn functie wel een gedeelte van de openbare macht uitgeoefend, dan wordt hij als een orgaan beschouwd. Deze oplossing staat in verband met de door de rechtspraak ontwikkelde orgaantheorie. Rechtspersonen – het weze privaatrechtelijke dan wel publiekrechtelijke rechtspersonen – kunnen, uit hun aard, niet zelf optreden in het rechtsverkeer. Zij doen dit via fysieke personen die, in de regel, de rechtspersoon vertegenwoordigen, zonder in een ondergeschikt verband te staan t.o.v. de rechtspersoon. Zij zijn als het ware de mond, de armen en de benen van de rechtspersoon, kortom zijn organen. Nu is de juridische fictie om te kunnen besluiten tot de aansprakelijkheid van de rechtspersoon dat, als het orgaan een fout begaat, meteen ook de rechtspersoon zelf een fout begaat. De rechtspersoon is, met andere woorden, persoonlijk aansprakelijk op grond van artikel 1382 B.W. voor de fouten van zijn mond, armen en benen. Voorbeelden van organen van private rechtspersonen zijn de leden van de raad van bestuur in een N.V., de zaakvoerders in een B.V.B.A. Voor wat de overheid betreft, heeft de rechtspraak een zeer brede interpretatie gegeven aan het begrip orgaan. Als een orgaan van de overheid wordt beschouwd, niet alleen de niet ondergeschikte vertegenwoordigers zoals ministers, burgemeesters, ... maar eenieder die een deel, hoe klein ook, van het overheidsgezag uitoefent. De toepassing van het criterium van het al dan niet uitoefenen van het staatsgezag leidt ertoe dat, in de praktijk, de rechtspraak de meeste statutaire ambtenaren als orgaan kenmerkt en de meeste contractuele ambtenaren als aangestelden beschouwt (VAN OEVELEN, A. *De overheidsaansprakelijkheid voor het optreden van de rechterlijke macht*, Antwerpen, Apeldoorn, Brussel, 1987, 161 en de verwijzingen aldaar).

Belangrijk is te onderlijnen dat de aansprakelijkheid van de rechtspersonen op grond van artikel 1382 of artikel 1384, lid 3, B.W. staat naast deze van het orgaan, respectievelijk de aangestelde. De aansprakelijkheid van de rechtspersoon in het kader van de orgaantheorie of als aansteller is een onderscheiden aansprakelijkheid van deze van het orgaan of de aangestelde. Dit heeft een aantal gevolgen.

commettants, [sont responsables] du dommage causé par leurs préposés dans les fonctions auxquelles ils les ont employés».

Si par contre, l'agent exerce dans sa fonction une partie de la puissance publique, il est alors considéré comme organe. Cette solution est liée à la théorie de l'organe développée par la jurisprudence. Les personnes morales – que ce soient des personnes morales de droit public ou privé – ne peuvent pas, de par leur nature, intervenir elles-mêmes dans les relations de droit. Elles doivent recourir à l'intermédiaire de personnes physiques qui, en général, représentent la personne morale, sans se trouver dans un lien de subordination par rapport à la personne morale. Ces personnes physiques sont pour ainsi dire la bouche, les bras et les jambes de la personne morale, en bref ses organes. La fiction juridique pour pouvoir décider de la responsabilité de la personne morale est que, lorsque l'organe commet une faute, la personne morale commet également elle-même une faute. La personne morale est, en d'autres termes, personnellement responsable sur base de l'article 1382 du Code civil des fautes de sa bouche, de ses bras et de ses jambes. Des exemples d'organes de personnes morales de droit privé sont les membres du conseil d'administration dans une S.A., les gérants dans une S.P.R.L. En ce qui concerne l'autorité, la jurisprudence a donné une interprétation très large à la notion d'organe. Sont considérés comme organes de l'autorité non seulement les représentants non subordonnés comme les ministres, les bourgmestres, ... mais également toute personne qui exerce une partie, si petite soit-elle de la puissance publique. L'application du critère de l'exercice ou non de la puissance publique aboutit à ce que, en pratique, la jurisprudence qualifie la plupart des agents statutaires d'organe et considère la plupart des agents contractuels comme des préposés (VAN OEVELEN, A., *De overheidsaansprakelijkheid voor het optreden van de rechterlijke macht*, Antwerpen, Apeldoorn, Brussel, 1987, 161 et renvois).

Il est important de souligner que la responsabilité de la personne morale, sur base de l'article 1382 ou de l'article 1384, alinéa 3 du Code civil, se superpose respectivement à celle de l'organe et du préposé. La responsabilité de la personne morale dans le cadre de la théorie de l'organe ou en tant que commettant est une responsabilité distincte de celle de l'organe ou du préposé. Cette distinction a un certain nombre de conséquences.

Vooreerst zal het slachtoffer zowel de aansteller als de aangestelde ⁽¹⁾ - of zowel de rechtspersoon als het orgaan – kunnen aanspreken, elk voor het geheel van de schade ⁽²⁾. Vervolgens heeft het slachtoffer de keuze om een rechtsvordering in te leiden hetzij tegen de aansteller alleen, hetzij tegen de aangestelde alleen, hetzij tegen beide samen. Hij kan ook de ene na de andere aanspreken. Mutatis mutandis geldt dezelfde regeling voor de rechtspersoon en het orgaan. Tenslotte is het voor de aansprakelijkheid van de rechtspersoon niet vereist dat het orgaan of de aangestelde zelf persoonlijk kan aansprakelijk gesteld worden. Zo werd reeds verduidelijkt dat de contractuele ambtenaar niet persoonlijk aansprakelijk kan gesteld worden voor zijn toevallig voorkomende lichte fout. Deze beperking heeft nochtans geen weerslag op de aansprakelijkheid van de rechtspersoon: het slachtoffer zal zijn schade kunnen verhalen op de rechtspersoon, niettegenstaande de ambtenaar zelf niet kan worden aangesproken.

De onderscheiden grondslag voor de aansprakelijkheid van de rechtspersoon naargelang het gaat om fouten van aangestelden (artikel 1384, lid 3 B.W.) dan wel organen (artikel 1382 B.W.), is de oorzaak van het bestaan van twee verschillende aansprakelijkheidsregimes.

Vergelijkt men de beide aansprakelijkheidsregimes met als maatstaf het persoonlijk belang van de ambtenaar-aangestelde respectievelijk de ambtenaar-orgaan, dan komt men tot de vaststelling dat de regeling voor de aangestelde gunstiger is dan deze voor het orgaan.

Vooreerst is het aantal fouten waarvoor de rechtspersoon aansprakelijk is – naast de aangestelde, respectievelijk het orgaan – groter in het kader van artikel 1384, lid 3 B.W. dan in het kader van artikel 1382 B.W. Inderdaad is de rechtspersoon op grond van de orgaantheorie slechts aansprakelijk, indien de fout van het orgaan begaan werd binnen de uitvoering van zijn opdracht. De rechtspersoon zal dus aansprakelijk zijn indien de fout een verkeerde uitvoering is van een handeling die, ware zij correct uitgevoerd, binnen de bevoegdheid van het orgaan zou zijn gevallen of door ieder redelijk handelend persoon zou geacht zijn binnen de bevoegdheid te vallen. Is dit niet het geval dan is het orgaan – en het orgaan alleen – aansprakelijk. De burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon voor de fout van zijn aangestelde anderszijds

Tout d'abord, la victime pourra s'adresser tant au commettant qu'au préposé ⁽¹⁾ – ou tant à la personne morale qu'à l'organe – chacun pour l'ensemble du dommage ⁽²⁾. Ensuite, la victime a le choix d'intenter une action en justice soit contre le commettant seul, soit contre le préposé seul, soit contre les deux en même temps. Il peut également s'adresser à eux l'un après l'autre. Le même régime vaut mutatis mutandis pour la personne morale et pour l'organe. Enfin, il n'est pas requis, pour la responsabilité de la personne morale, que l'organe ou le préposé puisse être rendu lui-même personnellement responsable. C'est ainsi qu'il a déjà été précisé que l'agent contractuel ne peut pas être rendu personnellement responsable d'une faute légère accidentelle. Cette limitation n'a toutefois pas de répercussions sur la responsabilité de la personne morale: la victime pourra réclamer réparation du dommage à la personne morale, nonobstant le fait que l'agent lui-même ne puisse pas être poursuivi.

Le fondement différent de la responsabilité de la personne morale selon qu'il s'agisse de fautes de préposés (article 1384, alinéa 3 du Code civil) ou d'organes (article 1382 du Code civil), est la cause de l'existence de deux régimes de responsabilité distincts.

Si l'on compare les deux régimes de responsabilité avec comme critère l'intérêt personnel respectif de l'agent-préposé et de l'agent-organe, on aboutit à la constatation que le régime pour le préposé est plus favorable que celui pour l'organe.

Tout d'abord, le nombre de fautes pour lesquelles la personne morale est responsable – à côté respectivement du préposé et de l'organe – est plus grand dans le cadre de l'article 1384, alinéa 3 du Code civil que dans le cadre de l'article 1382 du Code civil. En effet, la personne morale n'est responsable, sur la base de la théorie de l'organe, que si la faute de l'organe a été commise dans le cadre de l'exécution de sa mission. La personne morale sera donc responsable si la faute est une exécution fautive d'un acte qui, s'il avait été exécuté correctement, serait tombé sous la compétence de l'organe ou qui serait considéré par toute personne agissant raisonnablement comme tombant sous cette compétence. Si tel n'est pas le cas, l'organe – et uniquement l'organe – est responsable. La responsabilité civile de la personne morale pour la faute de son

⁽¹⁾ Onder voorbehoud van de toepassing van artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten.

⁽²⁾ Uiteraard zal het slachtoffer dat b.v. door de aansteller werd veroorzaakt, niet meer een tweede maal schadeloosstelling kunnen vorderen van de aangestelde.

⁽¹⁾ Sous réserve de l'application de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail.

⁽²⁾ Il est évident que la victime qui est par exemple indemnisée par le commettant ne pourra plus réclamer une deuxième fois des dommages-intérêts au préposé.

is ruimer. Hier volstaat het dat de fout gebeurde tijdens en naar aanleiding van de opdracht van de aangestelde. Zelfs al pleegde de aangestelde een handeling die buiten zijn opdracht viel – b.v. de nachtreceptionist van een hotel rijdt, tegen de uitdrukkelijke instructies in van de aansteller, met de wagen van een slapende gast van het hotel – dan nog zal de aansteller aansprakelijk zijn voor de schadelijke gevolgen van de fout, omdat deze laatste gebeurde tijdens de diensturen en met zijn opdracht een, zij het onrechtstreeks en toevallig, verband vertoonde. De aansprakelijkheid van de rechtspersoon in het kader van artikel 1384, lid 3, B.W. vereist dus een minder strakke band tussen de opdracht en de gepleegde fout dan deze in het kader van de orgaantheorie. Om deze reden zal de rechtspersoon frequenter aansprakelijk zijn als aansteller dan in het kader van de orgaantheorie. Voor de ambtenaar betekent dit dat de ambtenaar – orgaan in een groter aantal gevallen alleen – d.w.z. zonder dat gelijktijdig de aansprakelijkheid van de rechtspersoon is geëngageerd – aansprakelijk zal zijn dan de ambtenaar – aangestelde.

Vervolgens leidt de verschillende grondslag voor de aansprakelijkheid van de rechtspersoon enerzijds op grond van de orgaantheorie en anderzijds op grond van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor de aangestelde, tot een belangrijk verschil op het vlak van het procesrecht. Telkens de fout van de ambtenaar – het weze een ambtenaar-orgaan dan wel een ambtenaar – aangestelde – een strafrechtelijk misdrijf uitmaakt, zal het slachtoffer er, in de regel, de voorkeur aan geven om zich burgerlijke partij te stellen voor de strafrechter: het openbaar ministerie stelt de strafvordering in en voor dezelfde rechter vordert het slachtoffer vergoeding voor de geleden schade. De techniek van de burgerlijke partijstelling biedt het slachtoffer een aantal voordelen.

Zo brengt, in een strafprocedure, het Openbaar Ministerie de bewijselementen aan – in een geding voor de burgerlijke rechtbank rust de bewijslast op het slachtoffer (-eiser) zelf- en zo zal, in beginsel, de burgerlijke partij niet kunnen veroordeeld worden tot de gerechtskosten. Is de fout van de ambtenaar dus tevens een strafrechtelijk misdrijf, dan is de kans groot dat de strafrechter ook over de burgerlijke vordering uitspraak zal doen. Welnu, de positie van een ambtenaar-orgaan is, bij een burgerlijke partijstelling, nadeliger dan deze van de ambtenaar-aangestelde. Inderdaad zal de ambtenaar-orgaan «alleen» voor de strafrechter staan. De benadeelde kan zich onmogelijk burgerlijke partij stellen tegen de rechtspersoon in wiens dienst de ambtenaar – orgaan is tewerkgesteld. Op grond van artikel 4, eerste lid, Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, wordt aangenomen dat de benadeelde

préposé est par contre plus étendue. Il suffit ici que la faute ait eu lieu pendant et en raison de la mission du préposé. Même si le préposé a posé un acte qui tombait en dehors de la mission par ex. le réceptionniste de nuit d'un hôtel roule avec la voiture d'un client qui dort à l'hôtel, malgré les instructions explicites du commettant – le commettant sera toujours responsable des conséquences néfastes de la faute, pour autant que celle-ci ait été commise pendant les heures de service et présentait un rapport même indirect et fortuit avec sa mission. La responsabilité de la personne morale dans le cadre de l'article 1384, alinéa 3 du Code civil requiert donc un lien moins strict entre la mission et la faute commise que celui dans le cadre de la théorie de l'organe. Pour cette raison, la personne morale sera plus souvent responsable en tant que commettant que dans le cadre de la théorie de l'organe. Pour l'agent ceci signifie que l'agent-organe sera seul – c.-à-d. sans que la responsabilité de la personne morale soit engagée en même temps – responsable dans un plus grand nombre de cas que l'agent-préposé.

Ensuite, le fondement différent de la responsabilité de la personne morale sur base d'une part, de la théorie de l'organe et, d'autre part, sur base de la responsabilité civile aboutit pour le préposé à une différence importante sur le plan de la procédure. Chaque fois que la faute de l'agent – que ce soit un agent-organe ou un agent-préposé – constitue une infraction pénale, la victime préférera, en règle générale, se porter partie civile devant la juridiction répressive: le ministère public intente l'action pénale et la victime demande réparation du dommage subi devant la même juridiction. La technique de se constituer partie civile offre un certain nombre d'avantages à la victime.

C'est ainsi que, dans une procédure pénale, le ministère public apporte les éléments de preuve – dans une procédure devant le tribunal civil, la charge de la preuve repose sur la victime (-demanderesse) elle-même – et ainsi, la partie civile ne pourra, en principe, pas être condamnée à payer les frais de justice. Si la faute de l'agent est donc en même temps une infraction pénale, il y a beaucoup de chances pour que le juge pénal se prononce également sur l'action civile. Or, la position d'un agent-organe est, en cas de partie civile, plus défavorable que celle de l'agent-préposé. En effet, l'agent-organe se retrouvera «seul» devant le juge pénal. Il est impossible que la personne lésée se porte partie civile contre la personne morale au service de laquelle l'agent-organe est occupé. Sur base de l'article 4, alinéa 1er, du Titre préliminaire du Code d'Instruction criminelle, il est admis que la personne

zich burgerlijke partij kan stellen tegen de daders, de mededaders en de medeplichtigen van een misdrijf, alsmede tegen degenen die op grond van artikel 1384 B.W. voor deze personen burgerrechtelijk aansprakelijk zijn. Bij een fout van zijn orgaan is de rechtspersoon nu persoonlijk aansprakelijk op grond van artikel 1382 B.W. en niet op grond van artikel 1384 B.W.

De ambtenaar-aangestelde daarentegen zal samen met het bestuur voor de rechter verschijnen. Inderdaad is de aansteller van de ambtenaar-aangestelde burgerlijk aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door de aangestelde. Als burgerlijk aansprakelijke partij kan (en zal) de openbare rechtspersoon hetzij vrijwillig, hetzij gedwongen tussenkomen. Naast de ambtenaar-aangestelde, zal ook de openbare rechtspersoon zijn argumenten voor de rechter kunnen formuleren. Een en ander verstevigt de positie van de ambtenaar. Uiteindelijk zal bij een eventuele strafrechtelijke veroordeling van de ambtenaar, deze laatste, in solidum met de openbare rechtspersoon, aansprakelijk worden gesteld voor de burgerlijke belangen. Dit houdt in dat het slachtoffer de effectieve betaling van de geleden schade hetzij van de ambtenaar, hetzij van de rechtspersoon kan vorderen. Omdat de financiële draagkracht van de rechtspersonen in beginsel groter is dan deze van de ambtenaar is de kans groot dat het slachtoffer de betaling vordert van de rechtspersoon.⁽³⁾

Hiervoor werd aandacht besteed aan de relatie schadelijder-ambtenaar en schadelijder - rechtspersoon. Teneinde een volledig beeld te schetsen van het aansprakelijkheidsrecht, moet nu nog de verhouding rechtspersoon - ambtenaar besproken worden. Zoals reeds gezien kunnen, naargelang de omstandigheden, hetzij de ambtenaar alleen, hetzij de rechtspersonen alleen, hetzij gelijktijdig ambtenaar en rechtspersoon, veroordeeld worden tot vergoeding van de schade aan het slachtoffer van de fout van de ambtenaar.

In het geval de rechtspersoon alleen of de rechtspersoon gelijktijdig met de ambtenaar tot schadeloosstelling werd veroordeeld, beschikt de rechtspersoon over een regresvordering t.a.v. de ambtenaar. Deze kan meer bepaald gebaseerd zijn op de artikelen 1382 e.v. en/of 1251, 3° B.W. De regresvordering houdt in dat de rechtspersoon de aan het slachtoffer betaalde

⁽³⁾ Wanneer de fout van de ambtenaar niet als strafrechtelijk misdrijf kan gekwalificeerd worden, zal het slachtoffer voor de burgerlijke rechtbank schadeloosstelling vorderen. Hier bevindt de ambtenaar-orgaan zich in dezelfde ongunstige positie, wanneer hij alleen voor de rechter wordt gedagvaard. Nochtans is, in de praktijk, de kans groot dat het slachtoffer zowel de ambtenaar als het bestuur zal dagvaarden. Immers, dit laatste is financieel meer draagkrachtig dan de ambtenaar. Bovendien zou het bestuur wellicht vrijwillig of gedwongen kunnen tussenkomen.

lésée peut se constituer partie civile contre les auteurs, les coauteurs et les complices d'une infraction, ainsi que contre ceux qui sur base de l'article 1384 du Code civil sont civilement responsables de ces personnes. Lors d'une faute de son organe, la personne morale est à présent personnellement responsable sur base l'article 1382 du Code civil et non sur base de l'article 1384 du Code civil.

L'agent-préposé, par contre, comparaitra en même temps que l'administration devant le juge. En effet, le commettant de l'agent-préposé est civilement responsable des dommages causés par le préposé. En tant que partie civilement responsable, la personne publique peut intervenir (et interviendra) soit volontairement, soit contrainte. Outre l'agent-préposé, la personne publique pourra également formuler ses arguments devant le juge, ce qui renforce la position de l'agent. Finalement, dans le cas d'une condamnation pénale éventuelle de l'agent, ce dernier, sera déclaré responsable in solidum avec la personne publique, pour les intérêts civils. Ceci implique que la victime peut réclamer le paiement effectif des dommages subis soit à l'agent, soit à la personne morale. Parce que les moyens financiers des personnes morales sont en principe plus importants que ceux de l'agent, il y a beaucoup de chances que la victime réclame le paiement à la personne morale.⁽³⁾

Jusqu'à présent nous avons examiné la relation victime-agent et victime-personne morale. Afin de donner une image complète du droit de la responsabilité, il nous faut encore considérer la relation personne morale-agent. Ainsi que nous l'avons déjà vu, selon les circonstances, soit l'agent seul, soit les personnes morales seules, soit à la fois l'agent et la personne morale peuvent être condamnés à réparer le dommage subi par la victime en raison de la faute de l'agent.

Dans le cas où la personne morale seule ou à la fois la personne morale et l'agent seraient condamnés à payer des dommages-intérêts, la personne morale dispose d'une action récursoire contre l'agent. Celle-ci est fondée sur les articles 1382 et suivants et/ou 1251, 3°, du Code civil. L'action récursoire implique que la personne morale récupère les dommages-intérêts

⁽³⁾ Lorsque la faute de l'agent ne peut pas être qualifiée d'infraction pénale, la victime réclamera réparation devant le tribunal civil. Ici, l'agent-organe se trouve dans la même position défavorable lorsqu'il est cité seul devant le juge. Toutefois, en pratique il est probable que la victime citera tant l'agent que l'administration. En effet, cette dernière a plus de moyens financiers que l'agent. En outre, l'administration pourra peut-être intervenir volontairement ou contrainte dans une procédure civile.

schadevergoeding verhaalt op de ambtenaar die de schade veroorzaakte. Ook bij de regresvordering is de rechtspositie van de contractuele ambtenaar verschillend van deze van de statutaire ambtenaar. De contractuele ambtenaar geniet terug van het voordeel van artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten. De overheid kan de regresvordering slechts instellen bij zware, opzettelijke of herhaaldelijk terugkerende lichte fout van de ambtenaar. Gaat het om een niet-regelmatig terugkerende lichte fout van de ambtenaar, dan draagt de rechtspersoon die het slachtoffer heeft vergoed, definitief de financiële last. Statutaire ambtenaren daarentegen genieten niet het voordeel van artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten. Zij zijn zoals gezien, aansprakelijk voor al hun fouten. Bij deze categorie ambtenaren zal de rechtspersoon dus ook bij een niet-regelmatig terugkerende lichte fout de regresvordering kunnen instellen.

Op deze plaats moet men nochtans melding maken van het bestaan van een «administratieve praktijk» om ook voor statutaire ambtenaren de regresvordering niet in te stellen bij een niet-gewoonlijk terugkerende lichte fout. Het bestaan van deze administratieve praktijk wordt met zoveel woorden vermeld in de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp op het politieambt (*Parl. St.*, Kamer, 1990-91, nr. 1637/1, 74) en wordt ook bevestigd in bepaalde rechtsleer (LEWALLE, P., «La responsabilité délictuelle de l'administration et la responsabilité personnelle de ses agents: un système?», A.P.T., 1988, 25 en de aldaar geciteerde auteurs). Het bestaan van deze administratieve praktijk belet niet dat er, juridisch gezien, een belangrijk verschil bestaat tussen de rechtspositie van de contractuele en de statutaire ambtenaar: de eerste beschikt immers over een juridisch afdwingbare positie; de tweede moet hopen op een gunst van de overheid. Overigens kan men ook de vraag stellen of de bestaande administratieve praktijk wel een voldoende rechtsgrond vindt in het geldende recht.

Naast het geval waarin hetzij de rechtspersoon alleen, hetzij de rechtspersoon gelijktijdig met de ambtenaar tot schadeloosstelling werd veroordeeld, bestaat de mogelijkheid dat de ambtenaar alleen - dus zonder gelijktijdige veroordeling van de rechtspersoon - tot vergoeding van de geleden schade wordt veroordeeld. In deze situatie draagt de ambtenaar definitief de financiële last van de schadeloosstelling. Er bestaat immers, in het geldende recht, geen rechtsgrond waarop de overheid zou kunnen steunen om het geheel of een deel van de schadeloosstelling op zich te nemen.

payés à la victime à charge de l'agent qui a causé le dommage. Dans le cas de l'action récursoire la position juridique du contractuel est également différente de celle de l'agent statutaire. L'agent contractuel bénéficie à nouveau de l'avantage de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail. L'autorité ne peut intenter l'action récursoire qu'en cas de faute lourde, intentionnelle ou légère habituelle de l'agent. S'il s'agit d'une faute légère accidentelle de l'agent, l'autorité qui a indemnisé la victime portera définitivement la charge financière. Les agents statutaires par contre ne bénéficient pas de l'avantage de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail. Ainsi que nous l'avons déjà vu, ils sont responsables de toutes les fautes. Pour cette catégorie d'agents, la personne morale pourra donc intenter une action récursoire également dans le cas d'une faute légère accidentelle.

Il faut toutefois mentionner ici l'existence d'une «pratique administrative» pour ne pas intenter contre les agents statutaires l'action récursoire dans le cas d'une faute légère accidentelle. L'existence de cette pratique administrative est explicitée dans l'Exposé des Motifs du Projet de loi sur la fonction de police (*Doc. Parl.*, Chambre, 1990-91, n° 1637/1, 74) et est également confirmée dans une certaine doctrine (LEWALLE, P., «La responsabilité délictuelle de l'administration et la responsabilité personnelle de ses agents: un système?», A.P.T., 1988, 25 et les auteurs qui y sont cités). L'existence de cette pratique administrative n'empêche pas que, sur le plan juridique, il y a une différence importante entre la position juridique du contractuel et celle de l'agent statutaire: le premier dispose en effet d'une position juridiquement contraignante; le second doit espérer une faveur de l'autorité. Par ailleurs, on peut également se poser la question de savoir si la pratique administrative existante trouve un fondement juridique suffisant dans le droit en vigueur.

Outre le cas où soit la personne morale seule, soit à la fois la personne morale et l'agent sont condamnés à réparation, existe la possibilité que l'agent seul - donc sans condamnation simultanée de la personne morale - soit condamné à réparer les dommages subis. Dans cette situation, l'agent porte définitivement la charge financière des dommages et intérêts. En effet, dans le droit en vigueur, il n'existe pas de fondement juridique sur lequel l'autorité pourrait s'appuyer pour prendre sur elle la totalité ou une partie de la réparation.

Zoals hiervoor reeds werd uiteengezet, zal de ambtenaar-orgaan frequenter alleen aansprakelijk zijn dan de ambtenaar-aangestelde. Enerzijds omdat de ambtenaar-orgaan, vnl. bij een burgerlijke partijstelling door de schadelijder voor de strafrechter, alleen voor de rechter staat, bij gebreke van burgerlijk aansprakelijke partij. En anderzijds omdat de band tussen de fout en de functie van de ambtenaar losser is in het kader van artikel 1384, lid 3, B.W. (aansprakelijkheid van de rechtspersoon-aansteller) dan in het kader van artikel 1382 B.W. (aansprakelijkheid van de rechtspersoon in de orgaantheorie).

Samenvattend kan men dus besluiten dat het geldende recht inzake de aansprakelijkheid van ambtenaren, niet gekenmerkt wordt door eenvormigheid. Integendeel, er zijn verschillende aansprakelijkheidsregimes te onderscheiden. In de verhouding ambtenaar-schadelijder (deze schadelijder kan zowel een derde zijn als de openbare rechtspersoon) bestaat een verschillende aansprakelijkheidsregeling naargelang de ambtenaar statutair dan wel contractueel werd aangeworven. In de verhouding schadelijder – openbare rechtspersoon is het onderscheid tussen ambtenaren – organen en ambtenaren – aangestelden de motor van een verschillend aansprakelijkheidsregime van de openbare rechtspersoon. In de verhouding openbare rechtspersoon – ambtenaar is het terug het onderscheid tussen contractuele en statutaire ambtenaren die de oorzaak is van verschillende regelingen.

Vraag is nu of deze verschillende aansprakelijkheidsregelingen wel verantwoord zijn in het licht van het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel (artikelen 10 en 11 G.W.). N.a.v. een aantal prejudiciële vragen gesteld door de rechtbanken en de hoven, heeft het Arbitragehof de gelegenheid gehad zich uit te spreken over enkele van deze ongelijkheden.

In de verhouding schadelijder-ambtenaar moet het arrest van 9 februari 2000 vermeld worden. Het verschillend aansprakelijkheidsregime van enerzijds contractuele werknemers en anderzijds statutaire ambtenaren is door het Arbitragehof strijdig bevonden met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel (artikelen 10 en 11 G.W.). N.a.v. een prejudiciële vraag gesteld door het Hof van Beroep te Luik overweegt het Arbitragehof «... dat wat betreft de burgerrechtelijke aansprakelijkheid die het gevolg is van een toevallig voorkomende lichte fout, de wetgever een verschil in behandeling heeft ingesteld tussen de door de overheid tewerkgestelde leden van het statutair personeel, enerzijds, en de contractuele werknemers in het algemeen, anderzijds, aangezien immers enkel de eerstgenoemden aansprakelijk zijn voor lichte schuld. Dat verschil in behandeling

Ainsi que nous l'avons déjà exposé précédemment, l'agent-organe sera plus souvent seul responsable que l'agent-préposé. D'une part, parce que l'agent-organe, principalement dans le cas où la victime se porte partie civile devant le juge pénal, se trouve seul devant le juge, à défaut de partie civile responsable. Et d'autre part, parce que le lien entre la faute et la fonction de l'agent est moins strict dans le cadre de l'article 1384, alinéa 3 C.C. (responsabilité de la personne morale-commettant) que dans le cadre de l'article 1382 C.C. (responsabilité de la personne morale dans la théorie de l'organe).

En résumé, on peut donc conclure que le droit en vigueur en matière de responsabilité des agents n'est pas caractérisé par l'uniformité. Il faut au contraire distinguer différents régimes de responsabilité. Dans la relation agent-victime (cette victime peut être aussi bien un tiers que la personne publique), il existe un régime de responsabilité différent selon que l'agent est statutaire ou contractuel. Dans la relation victime – personne publique, la distinction entre agents-organes et agents-préposés est le moteur d'un régime de responsabilité différent de la personne publique. Dans la relation personne publique – agent, c'est à nouveau la distinction entre agents statutaires et contractuels qui est à l'origine des régimes différents.

La question qui se pose est de savoir si ces différents régimes de responsabilité sont bien justifiés à la lumière du principe constitutionnel de l'égalité (articles 10 et 11 de la Constitution). Suite à un certain nombre de questions préjudicielles posées par les cours et les tribunaux, la Cour d'Arbitrage a eu l'occasion de se prononcer sur certaines de ces inégalités.

Dans la relation victime – agent, il faut mentionner l'arrêt du 9 février 2000. Le régime de responsabilité différent entre, d'une part, les travailleurs contractuels et d'autre part, les agents statutaires est estimé contraire au principe constitutionnel d'égalité (articles 10 et 11 de la Constitution) par la Cour d'Arbitrage. Suite à une question préjudicielle posée par la Cour d'Appel de Liège, la Cour d'Arbitrage considère que «... en ce qui concerne la responsabilité civile résultant d'une faute légère occasionnelle, le législateur a établi une différence de traitement entre les membres du personnel statutaire occupés par les pouvoirs publics, d'une part, et les travailleurs contractuels en général, d'autre part, puisque seuls les premiers doivent répondre de leur faute légère. Cette différence de traitement n'est pas justifiée étant donné la similitude des relations de

is niet verantwoord in achtnemend de gelijkenis van de vergeleken arbeidsverhoudingen, met name vanuit het oogpunt van de juridische ondergeschiktheid» (Arbitragehof, 9 februari 2000, B.S., 25 maart 2000, 9503).

In het arrest van 17 februari 1999 beantwoordt het Arbitragehof de vraag of artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten al dan niet strijdig is met het gelijkheidsbeginsel doordat het slachtoffer van een toevallig voorkomende lichte fout verschillend behandeld wordt naargelang de fout begaan werd door een contractuele werknemer dan wel een ambtenaar-orgaan. Het Hof besluit dat de artikelen 10 en 11 van de G.W. niet geschonden zijn door artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten. In zijn motivering wijst het Hof erop dat de immuniteit van de contractuele werknemer voor toevallige lichte fout niet verhindert dat het slachtoffer de werkgever-aansteller aanspreekt op grond van artikel 1384, lid 3, B.W. Wel bestaat de mogelijkheid dat de aansteller insolvent is en dat de schade niet gedekt is door een verzekering. Toch is ook in zodanige situatie het gelijkheidsbeginsel niet geschonden. «Het komt de wetgever toe te oordelen of, in de logica van de beperking van de aansprakelijkheid die hij bij voormeld artikel 18 heeft ingesteld, in een waarborg van schadevergoeding van de slachtoffers in geval van insolventie van de werkgever dient te worden voorzien». De afweging van de belangen van de slachtoffers in dat bijzondere geval, enerzijds, en de belangen van de werknemers, anderzijds, leidt evenwel niet tot de vaststelling dat voormelde beperking van aansprakelijkheid, vanwege haar gevolg ten aanzien van bepaalde slachtoffers, onevenredig is met de bij voormeld artikel 18 nagestreefde doelstelling, namelijk rekening houden met het verhoogde risico dat elke beroepsactiviteit impliceert en met het feit dat de werknemers hun activiteit gedeeltelijk ten voordele van hun werkgever uitoefenen. Bovendien bevinden de voormelde slachtoffers zich niet in een situatie die verschilt van diegene waarin zich de meeste schuldeisers van een schadevergoeding bevinden die worden geconfronteerd met het faillissement van hun schuldenaar» (Arbitragehof, 17 februari 1999, B.S., 1 juni 1999, 19820).

In de verhouding openbare rechtspersoon-ambtenaar moet het arrest van 18 december 1996 vermeld worden (Arbitragehof, 18 december 1996, B.S., 8 februari 1997, 254). Nu oordeelt het Hof dat het verschil in behandeling tussen statutaire ambtenaren en contractuele werknemers - t.a.v. de eerste categorie is de regresvordering steeds mogelijk; t.a.v. de tweede categorie alleen bij zware, opzettelijke en gewoonlijk voorkomende lichte fout - het gelijkheidsbeginsel schendt.

travail comparées, notamment sous l'angle de la subordination juridique» (Cour d'Arbitrage, 9 février 2000, M.B., 25 mars 2000, 9503).

Dans l'arrêt du 17 février 1999, la Cour d'Arbitrage répond à la question de savoir si l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail est contraire ou non au principe d'égalité étant donné que la victime d'une faute légère occasionnelle est traitée différemment selon que la faute a été commise par un travailleur contractuel ou par un agent-organe. La Cour conclut que les articles 10 et 11 de la Constitution ne sont pas violés par l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail. Dans sa motivation, la Cour souligne que l'immunité du travailleur du travailleur contractuel pour faute légère occasionnelle n'empêche pas que la victime s'adresse à l'employeur-commettant sur base de l'article 1384, alinéa 3, du Code civil. La possibilité existe toutefois que le commettant soit insolvable et que le dommage ne soit pas couvert par une assurance. Même dans une telle situation le principe d'égalité n'est pas violé. «Il appartient au législateur d'apprécier si, dans la logique de la limitation de responsabilité qu'il a établie à l'article 18 précité, il convient de prévoir une garantie d'indemnisation des victimes en cas d'insolvabilité de l'employeur». Toutefois, la mise en balance des intérêts des victimes dans cette hypothèse particulière, d'une part, et des intérêts des travailleurs, d'autre part, n'aboutit pas au constat que ladite limitation de responsabilité est, du fait de son effet à l'égard de certaines victimes, disproportionnée à l'objectif poursuivi par l'article 18 précité, à savoir tenir compte du surcroît de risque qu'implique toute activité professionnelle et du fait que les travailleurs exercent la leur, pour partie, au profit de leur employeur. En outre, les victimes précitées ne se trouvent pas dans une situation différente de celle dans laquelle se trouve la généralité des créanciers d'indemnité confrontés à la faillite de leur débiteur» (Cour d'Arbitrage, 17 février 1999, M.B., 1er juin 1999, 19820).

Dans la relation personne publique – agent, il faut mentionner l'arrêt du 18 décembre 1996 (Cour d'Arbitrage, 18 décembre 1996, M.B., 8 février 1997, 254). La Cour estime que la différence de traitement entre les agents statutaires et les travailleurs contractuels – vis-à-vis des premiers, l'action récursoire est toujours possible; vis-à-vis des seconds elle est possible uniquement en cas de faute lourde, intentionnelle ou légère habituelle – viole le principe d'égalité. La diffé-

Het verschil in behandeling is, volgens het Hof, niet verantwoord in acht nemende de gelijkenis van de vergeleken arbeidsverhoudingen, met name vanuit het oogpunt van de juridische ondergeschiktheid.

Over de vraag of het verschil in behandeling tussen de ambtenaar-aangestelde en de ambtenaar-orgaan - het orgaan is frequenter alleen aansprakelijk en het orgaan verschijnt, vnl. bij een burgerlijke partijstelling, alleen voor de strafrechter – verantwoord is gelet op de artikelen 10 en 11 G.W., heeft het Arbitragehof zich vooralsnog niet uitgesproken.

Wel dient men vast te stellen dat de argumentatie die het Hof gebruikt om de verschillende behandeling van contractuele en statutaire ambtenaren te wraken - namelijk «... de gelijkenis van de vergeleken arbeidsverhoudingen» - eveneens kan aangewend worden in de verhouding organen - aangestelden. Hier moet men overigens opmerken dat ook de wet op het politieambt (artikel 47) en de wet inzake de rechtstoestanden van het militair personeel (artikel 91) de ongelijke behandeling tussen de organen en de aangestelden hebben weggewerkt, voor de ambtenaren waarop zij van toepassing zijn. Er wordt dan ook in het voorliggende ontwerp voor geopteerd om ook deze ongelijkheid voor alle ambtenaren weg te werken.

Het voorliggende ontwerp beoogt de door het Arbitragehof vastgestelde ongelijkheden weg te werken. Tevens wordt de ongelijkheid tussen de rechtspositie van de ambtenaar-orgaan en de ambtenaar-aangestelde ongedaan gemaakt.

Naast de eigenlijke aansprakelijkheidsregeling bevat het ontwerp een bijkomende bepaling die vereist dat de overheid, alvorens een aansprakelijkheidsvordering in rechte in te leiden tegen een personeelslid, een voorstel tot dading formuleert.

Een regeling van de rechtshulp en de zaakschade wordt daarentegen niet voorzien in dit wetsontwerp, aangezien het hier gaat om een materie die dient geregeld te worden door de onderscheiden overheden. In dit kader zal de federale overheid de nodige reglementaire besluiten nemen.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

Dit artikel vereist geen bijzondere commentaar.

rence de traitement n'est pas justifiée, selon la Cour, étant donné la similitude des relations de travail comparées, notamment sous l'angle de la subordination juridique.

En ce qui concerne la question de savoir si la différence de traitement entre l'agent-préposé et l'agent-organe – l'organe est plus souvent seul responsable et l'organe comparaît, principalement en cas de constitution de partie civile, seul devant le juge pénal – se justifie vu les articles 10 et 11 de la Constitution, la Cour d'arbitrage ne s'est pas encore prononcée.

Il convient toutefois de constater que l'argumentation que la Cour utilise pour rejeter le traitement différent des contractuels et des agents statutaires – à savoir «... la similitude des relations de travail comparées» - peut également être utilisée dans la relation organes – préposés. Il convient, par ailleurs, de remarquer que la loi sur la fonction de police (article 47) et la loi relative aux statuts du personnel militaire (article 91) ont également supprimé le traitement inégal entre les organes et les préposés pour les agents auxquels celles-ci s'appliquent. Le présent projet vise dès lors à supprimer également cette inégalité pour tous les agents.

Le présent projet vise à supprimer les inégalités constatées par la Cour d'Arbitrage. L'inégalité entre la position juridique de l'agent-organe et de l'agent-préposé est éliminée en même temps.

Outre le régime de responsabilité proprement dit, le projet comporte une disposition supplémentaire qui exige que l'autorité formule une proposition de transaction, avant d'entamer une action en responsabilité contre un membre du personnel.

En revanche, il n'est pas prévu dans ce projet de loi une réglementation de l'assistance en justice et de la réparation du dommage aux biens étant donné qu'il s'agit d'une matière devant être réglée par chaque collectivité publique. Dans ce cadre, le pouvoir fédéral prendra les dispositions réglementaires nécessaires.

COMMENTAIRE ARTICLE PAR ARTICLE

Article 1er

Cet article n'appelle pas de commentaire particulier.

Art. 2

De beperking van de persoonlijke aansprakelijkheid voorzien in artikel 2 van deze wet geldt voor personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen wier toestand statutair is geregeld.

Het is niet de bedoeling beperkingen in te voeren met betrekking tot de aard van de openbare rechtspersonen op wier statutair personeel de wet van toepassing is. Om deze reden werd de zeer algemene term «openbare rechtspersoon» gebruikt. Het gebruik van deze term levert het minst gevaar op bepaalde groepen personeelsleden uit te sluiten.

Meer bepaald volstaat het gebruik van het begrip «administratieve overheid» niet, aangezien het in de bedoeling van de wetgever ligt ook de parlementaire ambtenaren en de personeelsleden van een aantal privaatrechtelijke vennootschappen met activiteiten van openbaar nut onder de werkingssfeer van de beperkte aansprakelijkheidsregeling te brengen.

Er werd ook niet gepoogd in de tekst zelf een definitie te geven van het begrip openbare rechtspersoon. Dit begrip is even moeilijk in het algemeen te omschrijven als het begrip publiek recht zelf. Ook een volledige opsomming van de categorieën rechtspersonen die eronder vallen is niet mogelijk. Wel kunnen een aantal categorieën rechtspersonen vermeld worden wier personeel in elk geval onder het toepassingsgebied van de aansprakelijkheidsbeperking valt.

Het betreft hier met name:

1° de federale besturen en andere rijksdiensten, met inbegrip van de federale wetgevende macht en de rechterlijke macht,

2° de instellingen van openbaar nut die onder het gezag, de controle of het toezicht van de Staat vallen, alsook de autonome overheidsbedrijven die zijn ondergebracht in artikel 1, § 4, van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven,

3° de besturen en andere diensten van de raden en de regeringen van de gemeenschappen en gewesten, alsook de besturen en diensten van de verenigde vergadering en het verenigd college van de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie,

4° de besturen en andere diensten van de vergaderingen en colleges van de Vlaamse en Franse gemeenschapscommissie,

Art. 2

La limitation de la responsabilité personnelle prévue à l'article 2 de la présente loi vaut pour les membres du personnel au service de personnes publiques et dont la situation est réglée statutairement.

L'intention n'est pas d'introduire des limitations relatives à la nature des personnes publiques dont le personnel statutaire sera soumis à la loi. C'est pour cette raison que le terme très général de « personne publique » a été utilisé. Ce terme est celui qui présente le moins de risques d'exclure certains groupes de membres du personnel.

En particulier, l'utilisation de la notion d'« autorité administrative » ne suffit pas, étant donné que le législateur a l'intention de placer également les agents parlementaires et les membres du personnel d'un certain nombre de sociétés de droit privé ayant des activités d'intérêt public dans la sphère d'application du régime de responsabilité limitée.

On n'a pas essayé non plus de donner dans le texte lui-même une définition de la notion de personne publique. Cette notion est tout aussi difficile à définir en général que la notion de droit public elle-même. Une énumération complète des catégories de personnes morales qui en relèvent n'est pas possible non plus. Il est toutefois possible de mentionner un certain nombre de catégories de personnes morales dont le personnel tombe en tout cas sous le champ d'application de la limitation de la responsabilité.

Cela concerne:

1° les administrations fédérales et autres services de l'État, y compris le pouvoir législatif fédéral et le pouvoir judiciaire,

2° les organismes d'intérêt public soumis à l'autorité, au pouvoir de contrôle ou de tutelle de l'État, ainsi que les entreprises publiques autonomes classées à l'article 1er, § 4, de la loi du 21 mars 1991 portant réforme de certaines entreprises publiques économiques,

3° les administrations et autres services des conseils et des gouvernements des communautés et des régions, ainsi que les administrations et services de l'assemblée réunie et du collège réuni de la commission communautaire commune,

4° les administrations et autres services des assemblées et collèges des commissions communautaires française et flamande,

5° de instellingen van openbaar nut die onder het gezag, de controle of het toezicht van een gemeenschap, een gewest, de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie of de Franse gemeenschap vallen,

6° de diensten van de Raad van het Gemeenschaps-onderwijs, de gemeenschapsuniversiteiten en de autonome hoge scholen, alsook de gesubsidieerde onderwijsinstellingen en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding,

7° de provincies, de agglomeraties, de federaties van gemeenten, de gemeenten en de instellingen van openbaar nut die eronder ressorteren, alsook de autonome provincie- en gemeentebedrijven en de gemeentelijke havenbedrijven,

8° de openbare centra voor maatschappelijk welzijn,

9° de polders en wateringen,

10° de publiekrechtelijke verenigingen, alsook de vennootschappen naar publiek recht,

11° de verenigingen die bestaan uit publiekrechtelijke rechtspersonen of uit zodanige personen samen met privaatrechtelijke personen, en opgericht zijn in de vorm van een privaatrechtelijke vennootschap maar een activiteit van openbaar nut tot doel hebben.

Ter verduidelijking: de personeelsleden van het gesubsidieerd officieel onderwijs vallen onder 7°. De personeelsleden van het vrij onderwijs worden specifiek geïdentificeerd onder artikel 6 van dit ontwerp.

Deze opsomming is echter niet beperkend.

Bovendien wordt de band tussen het schadegeval en de werkzaamheden van het in het ontwerp bedoelde personeelslid in de art. 2, 3, 4 van het ontwerp omschreven met de woorden «bij de uitoefening van hun dienst». Terzake wordt eenzelfde omschrijving dus gebruikt voor de aansprakelijkheid van het personeelslid jegens de benadeelde en de rechtspersoon als voor de aansprakelijkheid van de rechtspersoon jegens de benadeelde. Een identieke omschrijving van de band tussen schadegeval en de werkzaamheden van het personeelslid voor deze verschillende verhoudingen is een noodzaak, anders is er geen garantie dat de benadeelde een vordering kan instellen tegen de rechtspersoon in de gevallen waarin het personeelslid niet persoonlijk aansprakelijk kan gesteld worden omdat het slechts

5° les organismes d'intérêt public soumis à l'autorité, au pouvoir de contrôle ou de tutelle d'une communauté, d'une région, de la commission communautaire commune ou de la communauté française,

6° les services du Conseil de l'enseignement communautaire, des universités communautaires et des écoles supérieures autonomes, ainsi que les établissements d'enseignement subventionné, les centres psycho-médico sociaux et les services d'orientation professionnelle,

7° les provinces, les agglomérations, les fédérations de communes, les communes et les organismes d'intérêt public qui en dépendent, ainsi que les entreprises provinciales et communales autonomes et les entreprises portuaires communales,

8° les centres publics d'aide sociale,

9° les polders et les waterings,

10° les associations de droit public, ainsi que les sociétés de droit public,

11° les associations qui sont composées de personnes morales de droit public ou de telles personnes et de personnes de droit privé, et ont été créées sous la forme d'une société de droit privé mais ont une activité d'intérêt public.

En d'autres termes: le personnel de l'enseignement officiel subventionné est visé par le 7°. Le personnel de l'enseignement libre est spécifiquement visé sous l'article 6 de ce projet.

Cette énumération n'est toutefois pas limitative.

En outre, le lien entre le fait dommageable et les activités de l'agent visé dans le projet est décrit aux art. 2, 3, 4 du projet avec les termes «dans l'exercice de leurs fonctions». Il est donc utilisé en la matière une même définition pour la responsabilité de l'agent à l'égard de la personne lésée et de la personne morale et pour la responsabilité de la personne morale à l'égard de la personne lésée. Une définition identique du lien entre le fait dommageable et les activités de l'agent pour ces différentes relations est une nécessité, sans quoi il n'y a pas de garantie que la personne lésée puisse intenter une action en justice contre la personne morale dans les cas où l'agent ne peut être tenu personnellement responsable car il n'a commis qu'une légère faute. Le fait qu'une action contre la personne

een lichte fout heeft begaan. Dat in dit geval ook een vordering tegen de rechtspersoon mogelijk is, is niet alleen beleidsmatig relevant, maar was ook een belangrijk motief voor het Arbitragehof om de beperking van de persoonlijke aansprakelijkheid van de werknemer niet strijdig te achten met het gelijkheidsbeginsel (arrest 20/99 van 17 februari 1999, overweging B 33).

Door een gelijke omschrijving van de verhouding tussen het schadegeval en de werkzaamheden van het personeelslid te gebruiken, sluit het ontwerp aan op de oplossing gevolgd in de art. 47 en 48 van de wet op het politieambt en art. 91 en 92 van de wet inzake de rechts-toestanden van het militair personeel. Hier is telkens sprake van «in de functies». Indien men daarentegen zou aansluiten op de tekst van art. 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten en art. 1384 B.W. zou de identiteit van de band tussen schadegeval en werk niet duidelijk tot uiting komen in de tekst zelf, maar moeten bewerkstelligd worden door de rechtspraak. Het gebruik van «tijdens en naar aanleiding van de bediening», is dus minder geschikt omdat dit een formule is die ontleend werd aan de rechtspraak die alleen betrekking heeft op de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever jegens de werknemer. Bovendien is het niet de bedoeling van de regering om in dit ontwerp de huidige jurisprudentiële omschrijving van de woorden «in de bediening waartoe zij hen gebezigd hebben» uit art. 1384 B.W. wettelijk vast te leggen en aldus verdere evolutie op dit gebied te bemoeilijken.

Tenslotte gebruikt het ontwerp de woorden «bij de uitoefening van de dienst» en niet «in de functies» om de volgende redenen. De groep fysieke personen op wie de tekst van toepassing is, werd in artikel 2 omschreven als «personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen». «In dienst van» werd uitdrukkelijk toegevoegd om te benadrukken dat het enkel gaat om ondergeschikte medewerkers van de overheid. Gezien «in dienst» ook gebruikt kan worden om de omstandigheden aan te geven waarin het schadegeval plaats vond, werd in de Nederlandse tekst voor de aanduiding van deze omstandigheden niet naar een nieuwe term gezocht. Op deze manier wordt de indruk vermeden dat het zou gaan om twee begrippen met een verschillende inhoud en wordt opnieuw de nadruk gelegd op het feit dat het gaat om ondergeschikte personeelsleden. In de Franse tekst echter werd «au service» niet herhaald bij de omschrijving van de verhouding tussen schadegeval en werkzaamheden, maar werd op grond van de eigenheid van het Franse juridische taalgebruik, gesproken over «dans l'exercice de leurs fonctions».

morale soit également possible dans ce cas est non seulement pertinent au plan de la politique, mais c'était également un motif important pour la Cour d'Arbitrage pour ne pas juger la restriction de la responsabilité personnelle du travailleur contraire au principe d'égalité (arrêt 20/99 du 17 février 1999, considération B 33).

En utilisant une même définition de la relation entre le fait dommageable et les activités de l'agent, le projet adhère à la solution suivie dans les art. 47 et 48 de la loi sur la fonction de police et les art. 91 et 92 de la loi relative aux statuts du personnel militaire. Il y est chaque fois question de «dans les fonctions». Si par contre l'on adhérait au texte de l'art. 18 de la loi relative aux contrats de travail et de l'art. 1384 Code civil, l'identité du lien entre le fait dommageable et le travail ne s'exprimerait pas clairement dans le texte même, mais devrait être réalisée par la jurisprudence. L'utilisation des termes «pendant et à l'occasion des fonctions» est donc moins adéquate car il s'agit d'une formule qui a été empruntée à la jurisprudence qui ne concerne que la responsabilité de droit commun de l'employeur à l'égard du travailleur. Par ailleurs, l'objectif du gouvernement n'est pas de fixer légalement dans ce projet l'actuelle définition jurisprudentielle des termes «dans les fonctions auxquelles ils les ont employés» de l'art. 1384 du Code civil et donc de compliquer toute évolution ultérieure dans ce domaine.

Enfin, le projet utilise les termes «dans l'exercice de leurs fonctions» et non «dans les fonctions» pour les raisons suivantes. Le groupe de personnes physiques auxquelles s'applique le texte est défini à l'article. 2 comme «les membres du personnel au service d'une personne morale». «Au service de» a été expressément ajouté pour souligner le fait qu'il ne s'agit que de collaborateurs subordonnés à l'autorité. Etant donné que «in dienst» peut également être utilisé pour viser les circonstances dans lesquelles le dommage a eu lieu, un nouveau terme n'a pas été cherché dans le texte néerlandais pour désigner ces circonstances. Cela permet d'éviter d'avoir l'impression qu'il s'agit de deux notions avec un contenu différent et il est à nouveau mis l'accent sur le fait qu'il s'agit des agents subordonnés. Dans le texte français, les termes «au service» n'ont toutefois pas été repris dans la définition de la relation entre le fait dommageable et les activités, mais sur la base de la spécificité de la langue juridique française, il est question des termes «dans l'exercice de leurs fonctions».

De huidige tekst is dus van toepassing op alle personeelsleden wier toestand statutair is geregeld, welke ook de openbare rechtspersoon is voor dewelke zij werken.

De wet betreft verder enkel de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienstverband. Ook hier wordt geen gedetailleerde opsomming gegeven van de categorieën personen op wie de tekst van toepassing is, maar wordt het aan de rechter overgelaten de notie nader te concretiseren in het licht van de algemene criteria in de tekst en de doelstelling van de wetgever.

In dit verband heeft de wet op de eerste plaats tot doel enkel de aansprakelijkheid te regelen van ondergeschikte personeelsleden van de overheid. Hij bedoelt niet de positie te regelen van de zelfstandige vertegenwoordigers van de overheid zoals de politieke mandatarissen en de leden van de rechterlijke macht. Om dit tot uiting te brengen wordt gebruik gemaakt van de formule «personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen, wier toestand statutair geregeld is». Deze werd gekozen om meerdere redenen.

Meer bepaald kon geen gebruik gemaakt worden van de term «ambtenaar». Deze heeft in bepaalde teksten, zoals artikel 31 G.W., een zeer brede betekenis als verwijzende naar alle personen die werken voor de overheid of die deze vertegenwoordigen. Om aan te duiden dat het enkel over ondergeschikte ambtenaren gaat, zou er dus een lange opsomming nodig zijn van de talrijke categorieën overheidspersonen op wie de wet niet van toepassing is. Het risico op onnauwkeurigheden in de opsomming is zeer groot.

De voorkeur werd dan ook gegeven aan een algemene omschrijving van het toepassingsgebied die vertrekt van het begrip «personeel». Dit begrip verwijst op zich reeds naar een band van ondergeschiktheid, een dienstverband. Ook aan de term «personeel» wordt echter in bepaalde gevallen een bredere betekenis gegeven. Zo wordt gesproken over het «politiek personeel» om te verwijzen naar de politieke mandatarissen. Om alle twijfel weg te nemen over het feit dat het gaat over overheidspersonen die arbeid verrichten in een verhouding van ondergeschiktheid, wordt in het ontwerp gesproken over «personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen». Onder deze omschrijving vallen alle «ambtenaren» in de enge zin van het woord, ook al oefenen zij een leidende functie uit. Ook leidende ambtenaren staan immers onder het gezag van de politieke mandatarissen; andere ambtenaren staan bovendien ook onder het gezag van hiërarchisch hogere ambtenaren. Het ontwerp is dus niet van toepas-

Le texte actuel s'applique donc à tous les membres du personnel dont la situation est réglée statutairement, quelle que soit la personne publique pour laquelle ils travaillent.

La loi concerne en outre uniquement la responsabilité des et pour les membres du personnel qui sont en service. Ici non plus, il n'y a pas d'énumération détaillée des catégories de personnes auxquelles le texte est applicable mais on s'en remet au juge pour mieux concrétiser la notion à la lumière, d'une part, des critères généraux dans le texte et, d'autre part de l'objectif du législateur.

A cet égard, la loi a tout d'abord pour objectif de régler uniquement la responsabilité des membres du personnel subordonnés de l'autorité. Elle n'a pas l'intention de régler la position des représentants indépendants de l'autorité tels que les mandataires politiques et les membres du pouvoir judiciaire. Afin de traduire ceci, on utilise la formule «membres du personnel au service d'une personne publique, dont la situation est réglée statutairement». Celle-ci a été choisie pour plusieurs raisons.

En particulier, le terme «agent» ne pouvait pas être utilisé. Ce terme a, dans certains textes, comme l'article 31 de la Constitution, une signification très large, faisant référence à toutes les personnes qui travaillent pour l'autorité ou qui la représentent. Pour indiquer qu'il s'agit uniquement d'agents subordonnés, il faudrait donc une longue énumération des nombreuses catégories de personnes des services publics auxquelles la loi n'est pas applicable. Le risque d'imprécisions dans l'énumération est fort élevé.

La préférence a dès lors été donnée à une description générale du champ d'application qui part de la notion de «personnel». Cette notion fait référence en soi déjà à un lien de subordination, un lien de service. Une signification plus large est toutefois également donnée dans certains cas au terme «personnel». C'est ainsi qu'il est question de «personnel politique» pour faire référence aux mandataires politiques. Afin d'éviter tout doute sur le fait qu'il s'agit de personnes qui travaillent pour l'autorité dans un rapport de subordination, on parle dans le projet de «membres du personnel au service d'une personne publique». Tombent sous cette définition tous les «agents» au sens strict du terme, même s'ils exercent une fonction dirigeante. Les fonctionnaires dirigeants se trouvent également sous l'autorité des mandataires politiques; d'autres agents se trouvent en outre également sous l'autorité de hauts fonctionnaires hiérarchiques. Le projet ne s'applique donc pas aux ministres et aux secrétaires d'État, aux membres de

sing op ministers en staatssecretarissen, leden van de bestendige deputatie, burgemeesters en schepenen, leden van de federale en andere wetgevende vergaderingen, leden van de provincieraad, gemeenteraadsleden, voorzitters en leden van O.C.M.W.-raden, leden van het Arbitragehof, het Rekenhof en de Raad van State, leden van de bestuursorganen van overheidsbedrijven en van andere publiekrechtelijke rechtspersonen opgericht onder de vorm van privaatrechtelijke rechtspersonen, de leden van de bestuursorganen van onafhankelijke commissies zoals de Commissie voor het Bank- en Financiewezen. Ook de leden van de rechterlijke macht vallen niet onder deze wet. Hier kan ook verwezen worden naar de bepalingen van artikel 1140 e.v. Ger. W. die de persoonlijke aansprakelijkheid regelen van de rechters. Niet zelfstandige medewerkers van het gerecht zoals griffiepersoneel, referendarissen en parketjuristen die ook niet vallen onder de regeling van het verhaal op de rechter, worden echter wel beschermd door deze wet. Het is niet de bedoeling op deze plaats een uitdrukkelijke regeling in te voeren voor de aansprakelijkheid van de leden van het parket. In de mate waarin de rechtspraak op hen de regeling van het verhaal op de rechter toepast, heeft deze wet op hen uiteraard geen toepassing.

De hiervoor gegeven opsomming is niet limitatief. Het fundamentele criterium om uit te maken of de wet van toepassing is, is of het gaat om iemand die in dienstverband, als ondergeschikte, werkt of niet.

Artikel 2 regelt de persoonlijke aansprakelijkheid van het overheidspersoneel naar het model van artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten. Omdat de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten van toepassing is op de leden van het overheidspersoneel «*wier toestand niet statutair is geregeld*» is de nieuwe regeling tenslotte van toepassing op de leden van het overheidspersoneel wier toestand wel statutair is geregeld. Volgens de rechtspraak betekent dit dat er geen arbeidsovereenkomst is tussen het personeelslid en de overheid (Cass., 13 juni 1973, Arr. Cass., 1973, 995 en noot).

Artikel 2 moet een einde stellen aan de ongelijke behandeling van de statutaire ambtenaar aan de ene kant en de contractuele werknemer aan de andere kant. Dit zowel op het vlak van de aansprakelijkheid van het statutaire personeelslid voor de schade die hij toebrengt aan derden als aan de rechtspersoon die hem tewerkstelt, als op het vlak van de regresvordering van de rechtspersoon tegen zijn personeelslid. Zoals reeds beschreven, werd deze verschillende behandeling op het vlak van de beroepsaansprakelijkheid door het

la députation permanente, aux bourgmestres et échevins, aux membres des assemblées législatives fédérales et autres, aux membres du conseil provincial, aux membres du conseil communal, aux présidents et membres des conseils de C.P.A.S., aux membres de la Cour d'Arbitrage, de la Cour des Comptes et du Conseil d'État, aux membres des organes chargés de l'administration des entreprises publiques et d'autres personnes morales de droit public créées sous la forme de personnes morales de droit privé, aux membres de commissions indépendantes telles que la Commission bancaire et financière. Les membres du pouvoir judiciaire n'entrent pas non plus dans le champ d'application de cette loi. Il peut également être fait référence ici aux dispositions des articles 1140 et suivants du Code judiciaire qui règlent la responsabilité personnelle des juges. Les collaborateurs non indépendants de la justice tels que le personnel des greffes, les référendaires et les juristes de parquet, auxquels le régime de la prise à partie contre le juge ne s'applique pas non plus, sont toutefois protégés par cette loi. L'intention n'est pas d'introduire à cet endroit un régime explicite pour la responsabilité des membres du parquet. Dans la mesure où la jurisprudence leur applique le régime de la prise à partie du juge, la présente loi n'a évidemment pas d'effet sur eux.

L'énumération précitée n'est pas limitative. Le critère fondamental pour déterminer si la loi est applicable est de savoir s'il s'agit de quelqu'un qui travaille en service, en qualité de subordonné ou non.

L'article 2 règle la responsabilité personnelle du personnel public, d'après le modèle de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail. Parce que la loi relative aux contrats de travail est applicable aux membres du personnel des services publics «*dont la situation n'est pas réglée statutairement*», le nouveau régime est applicable aux membres du personnel des services publics dont la situation est bien réglée statutairement. Selon la jurisprudence, ceci signifie qu'il n'y a pas de contrat de travail entre le membre du personnel et l'autorité (Cass., 13 juin 1973, Arr. Cass., 1973, 995 et note).

L'article 2 doit mettre fin au traitement inégal entre l'agent statutaire, d'une part, et le travailleur contractuel, d'autre part. Ceci, tant sur le plan de la responsabilité du membre statutaire pour le dommage causé à des tiers ou à la personne morale qui l'occupe que sur le plan de l'action récursoire de la personne morale contre son membre du personnel. Ainsi que nous l'avons déjà décrit, ce traitement différent au niveau de la responsabilité professionnelle a été qualifié de non justifié par le Cour d'Arbitrage, «étant donné la similitude des

Arbitragehof als niet verantwoord gekenmerkt, «inachtnemende de gelijkenis van de vergeleken arbeidsverhoudingen, met name vanuit het oogpunt van de juridische ondergeschiktheid». Voortaan zal het statutaire personeelslid in dienst van de overheid niet meer aansprakelijk zijn voor zijn toevallig voorkomende lichte fout.

Voortaan zal evenmin tegen de statutaire ambtenaar regres mogelijk zijn n.a.v. diens toevallig voorkomende lichte fout. Hiermee wordt binnen de ambtenarij de storende discriminatie tussen contractuele en statutaire ambtenaren weggewerkt. In de ruimere context van de werknemersaansprakelijkheid, wordt een einde gesteld aan de niet-verantwoorde ongelijke behandeling van de statutaire ambtenaar in overheidsdienst ten opzichte van de werknemer in de privé-sector.

De beperking van de aansprakelijkheid die wordt ingevoerd ten voordele van de statutaire ambtenaar heeft niet voor gevolg dat het slachtoffer van de fout geen schadevergoeding zal kunnen vorderen. Inderdaad wordt, ten gevolge van artikel 3, de openbare rechtspersoon burgerlijk aansprakelijk als aansteller voor de fouten van zijn ambtenaren. Bij toepassing van artikel 1384, lid 3, B.W., geldt de beperking van aansprakelijkheid ten gevolge van artikel 2 van deze wet niet ten opzichte van de aansteller. Zoals gezien, is de aansprakelijkheid van de aansteller een onderscheiden aansprakelijkheid ten opzichte van deze van de aangestelde. Niettegenstaande het slachtoffer van een toevallige lichte fout geen vordering kan instellen tegen de ambtenaar, blijft een vordering tegen de aansteller van de ambtenaar – dit is de openbare rechtspersoon – mogelijk.

De beperking van de aansprakelijkheid van de statutaire ambtenaar wordt, zoals in artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten, geformuleerd aan de hand van de begrippen bedrog, zware schuld en lichte schuld die eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt. Het ware ook mogelijk geweest om, zoals in artikel 48 van de wet op het politieambt, te spreken van «een opzettelijke fout, een zware fout, of een lichte fout die bij hen gewoonlijk voorkomt». Hoewel de Nederlandse tekst van deze laatste bepaling taalkundig aanzienlijk beter is, wordt toch de terminologie van artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten gehanteerd. Het is immers de bedoeling van de wetgever om de aansprakelijkheid van statutaire ambtenaren op identieke wijze te regelen als deze van werknemers. Door de gekozen bewoordingen wordt meteen ook verwezen naar de rechtspraak en rechtsleer die zich ontwikkelden met betrekking tot artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten.

relations de travail comparées, notamment sous l'angle de la subordination juridique». Désormais, le membre du personnel statutaire au service de l'autorité ne sera plus responsable de sa faute légère occasionnelle.

Un recours contre l'agent statutaire en raison de sa faute légère occasionnelle ne sera donc plus possible. Est ainsi éliminée au sein de la fonction publique la discrimination gênante entre contractuels et statutaires. Dans le contexte plus large de la responsabilité du travailleur, il est mis fin au traitement inégal non justifié de l'agent statutaire du service public par rapport au travailleur dans le secteur privé.

La limitation de la responsabilité qui est introduite en faveur de l'agent statutaire n'a pas pour conséquence que la victime de la faute ne pourra pas réclamer réparation. En effet, en vertu de l'article 3, la personne publique devient civilement responsable en tant que commettant pour les fautes de ses agents. Par application de l'article 1384, alinéa 3, du Code civil la limitation de la responsabilité suite à l'article 2 de la présente loi ne vaut pas vis-à-vis du commettant. Ainsi que nous l'avons déjà vu, la responsabilité du commettant est une responsabilité distincte de celle du préposé. Malgré le fait que la victime d'une faute légère accidentelle ne puisse pas introduire une action contre l'agent, une action contre le commettant de l'agent – c.-à-d. la personne publique – reste possible.

La limitation de la responsabilité de l'agent statutaire est formulée, comme dans l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail, à l'aide des notions de dol, de faute lourde et de faute légère qui présente un caractère habituel plutôt qu'accidentel. Il aurait également été possible de parler, tout comme dans l'article 48 de la loi sur la fonction de police, de «faute intentionnelle, faute lourde ou faute légère qui présente dans leur chef un caractère habituel». Bien que le texte néerlandais de cette dernière disposition soit linguistiquement bien plus correct, on utilise néanmoins la terminologie de l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail. Le législateur a en effet l'intention de régler la responsabilité des agents statutaires de la même manière que celle des travailleurs. En utilisant ces termes, il est également fait référence à la jurisprudence et à la doctrine qui se sont développées relatives à l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail.

Artikel 2 sluit aan op andere aansprakelijkheidsbeperkende regelen die in het verleden werden uitgevaardigd voor bepaalde categorieën van fysieke personen die een overheidsfunctie uitoefenen. Met name kunnen hier vermeld worden de regeling inzake het verhaal op de rechter van artikel 1140 en volgende Ger. W., artikel 18 van de wet betreffende de arbeidsovereenkomsten, voor wat betreft de contractuele werknemers van de overheid, de wet van 30 augustus 1988 die de aansprakelijkheid van de loodsen beperkt, de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel. Het huidige ontwerp veralgemeent de regeling die in deze laatste twee wetten vervat ligt voor alle personeelsleden van de overheid.

De Raad van State heeft voorheen reeds gewezen op de noodzaak van een uniforme regeling van de aansprakelijkheid van de personeelsleden van alle openbare diensten. In zijn advies bij het artikel 45 van het ontwerp van wet op het politieambt keurt de Raad de beperking van de persoonlijke aansprakelijkheid van de leden van rijkswacht en politie goed. «Dat die nieuw is en volkomen in strijd met het thans vigerende positief recht, vormt voor de wetgever geen beletsel om haar in te voeren, onder voorbehoud dat het gelijkheidsbeginsel in acht wordt genomen.» De Raad stelt verder vast dat het ontwerp een duidelijke en niet verantwoorde discriminatie bevat tussen het personeel van de algemene politiediensten en het personeel van de andere politiediensten en van alle andere openbare diensten.

De Raad meent echter dat het ontwerp van de wet op het politieambt «moet worden opgevat als een eerste stap tot een ruimere herziening van de aansprakelijkheid van het overheidspersoneel in het algemeen, zodat geen blijvende discriminatie meer ontstaat onder de verschillende categorieën van personeelsleden». De Raad besluit zijn bedenkingen als volgt: «Bovendien zou een andere wet tevens de persoonlijke aansprakelijkheid van de ambtenaren kunnen beperken zoals dit reeds het geval is met de wet van 3 juli 1978 ten behoeve van de arbeiders en bedienden met een arbeidsovereenkomst.» (*Parl. St.*, Kamer, 1990-91, nr. 1637/1, 127). De Raad hernam zijn bedenkingen bij het ontwerp van wet inzake de rechtstoestanden van het militair personeel (*Parl. St.*, Senaat, 1993-94, nr. 928/1, 103) en voegde hieraan toe: «Door de regeling voor de militairen af te stemmen op die van de politieambtenaren, vormen de bepalingen van dit voorontwerp van wet een nieuwe stap naar deze fundamentele hervorming van de aansprakelijkheid van het overheidspersoneel. Toch blijft de discriminatie ten aanzien van andere categorieën ambtenaren, die zich in

L'article 2 fait suite à d'autres règles limitatives de la responsabilité et qui ont été promulguées pour certaines catégories de personnes physiques qui exercent une fonction dans les services publics. A savoir, le régime relatif à la prise à partie du juge des articles 1140 et suivants du Code judiciaire, l'article 18 de la loi relative aux contrats de travail, en ce qui concerne les travailleurs contractuels de l'autorité, la loi du 30 août 1988 qui limite la responsabilité des pilotes maritimes, la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police et la loi du 20 mai 1994 relative aux statuts du personnel militaire. Le projet actuel généralise le régime contenu dans ces deux dernières lois pour tous les membres du personnel de l'autorité.

Le Conseil d'État a déjà souligné auparavant la nécessité d'un régime uniforme de responsabilité des membres du personnel de tous les services publics. Dans son avis relatif à l'article 45 du projet de loi sur la fonction de police, le Conseil approuve la limitation de la responsabilité personnelle des membres de la gendarmerie et de la police : « Que celle-ci soit neuve, et en rupture complète avec le droit positif actuellement en vigueur, cela n'interdit pas au législateur de l'établir sauf à respecter le principe d'égalité ». Le Conseil constate ensuite que le projet contient une discrimination nette et non justifiée entre le personnel des services de police généraux et le personnel des autres services de police et de tous les autres services publics.

Le Conseil estime toutefois que le projet de loi sur la fonction de police «doit être conçu comme un premier pas vers une réforme plus vaste de la responsabilité des agents publics en général, de manière à ce qu'aucune discrimination durable n'apparaisse entre différentes catégories d'agents». Le Conseil conclut ses réflexions comme suit: «Une autre loi pourrait aussi, de son côté, limiter la responsabilité personnelle des fonctionnaires comme déjà la loi du 3 juillet 1978 l'a fait pour les ouvriers et employés engagés dans les liens d'un contrat de travail.» (*Doc. Parl.*, Chambre, 1990-91, n° 1637/1, 127). Le Conseil a repris ses réflexions pour le projet de loi relative aux statuts du personnel militaire (*Doc. Parl.*, Sénat, 1993-94, n° 928/1, 103) et y a ajouté ceci: «Les dispositions du présent avant-projet de loi, en alignant le régime des militaires sur celui des fonctionnaires de police, constituent un nouveau pas vers cette réforme fondamentale de la responsabilité des agents publics. Toutefois, la discrimination subsiste à l'égard d'autres catégories d'agents se trouvant dans une situation similaire, par exemple à l'égard des agents de la protection civile ou des ingé-

een soortgelijke situatie bevinden, bestaan, bijvoorbeeld ten aanzien van de ambtenaren van de civiele bescherming of de ingenieurs van Bruggen en Wegen die even zware schade kunnen berokkenen als de militairen of de leden van de politiemacht. De aangevangen hervorming dient dus te worden voortgezet om deze categorieën overheidspersoneel binnen een redelijke termijn dezelfde aansprakelijkheidsregeling te laten genieten.»

Het huidige ontwerp komt aan deze wens van de Raad van State tegemoet.

Art. 3

Dit artikel regelt de aansprakelijkheid van openbare rechtspersonen voor de schade die hun personeelsleden aan derden berokkenen bij de uitoefening van hun dienst naar het model van de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van de aanstellers voor hun aangestelden.

De nieuwe regeling is van toepassing, ongeacht of de toestand van het personeelslid van de openbare rechtspersoon geregeld is door een arbeidsovereenkomst of statutair is. Zij maakt in dit opzicht een belangrijke innovatie uit in zoverre zij de oplossing die in artikel 47 van de wet op het politieambt vervat is veralgemeent voor alle ambtenaren. Zoals in de algemene toelichting beschreven is, wordt een lid van het overheidspersoneel door de huidige rechtspraak als orgaan gekwalificeerd zodra het deel heeft aan de uitoefening van het openbaar gezag. Dit betekent ook dat de rechtspersoon in dit geval aansprakelijk is op grond van artikel 1382 B.W. eerder dan van artikel 1384 B.W. De bestaande rechtspraak leidt tot grote onduidelijkheid nu statutaire personeelsleden niet alleen orgaan kunnen zijn, maar ook aangestelde, terwijl contractuele personeelsleden niet noodzakelijk aangestelde zijn maar ook als orgaan worden aangezien wanneer zij deelhebben aan de uitoefening van het openbaar gezag. Ook de Raad van State heeft reeds gewezen op de «onzekerheid met de zware gevolgen» die deze versie van de orgaantheorie heeft voor derden en voor de personeelsleden van de overheid (advies bij het ontwerp van wet op het politieambt, *Parl. St.*, Kamer, 1990/91, 1637/1, 126).

Door artikel 3 van het huidige ontwerp worden openbare rechtspersonen voor al hun ondergeschikte personeelsleden aansprakelijk zoals een aansteller voor zijn aangestelden.

Om te benadrukken dat het de bedoeling is de oplossing te neutraliseren op grond waarvan de aanspra-

nieurs des ponts et chaussées qui peuvent provoquer des dommages aussi graves que ceux que provoquent les militaires ou les membres des forces de police. Il convient donc de poursuivre la réforme entreprise et de faire bénéficier, dans un délai raisonnable, ces catégories d'agents publics du même régime de responsabilité.»

Le présent projet répond à ce souhait du Conseil d'État.

Art. 3

Cet article règle la responsabilité des personnes publiques en cas de dommages causés à des tiers par les membres de leur personnel dans l'exercice de leurs fonctions selon le modèle de droit commun des commettants pour leurs préposés.

Le nouveau régime est applicable, que la situation du membre du personnel de la personne publique soit réglée par un contrat de travail ou statutairement. Il constitue à cet égard une innovation importante dans le sens où il généralise pour tous les agents la solution contenue dans l'article 47 de la loi sur la fonction de police. Ainsi que décrit dans l'exposé général, un membre du personnel public est qualifié d'organe par la jurisprudence actuelle dès qu'il participe à l'exercice de la puissance publique. Ceci signifie également que la personne morale est responsable dans ce cas sur base de l'article 1382 du Code civil plutôt que de l'article 1384 du même Code. La jurisprudence existante aboutit à une grande confusion maintenant que les membres du personnel statutaire peuvent non seulement être organes mais également préposés, tandis que les membres du personnel contractuel ne sont pas nécessairement préposés mais sont également considérés comme organes lorsqu'ils participent à l'exercice de la puissance publique. Le Conseil d'État a également déjà signalé « les incertitudes lourdes de conséquences » que cette théorie de l'organe entraîne pour les tiers ainsi que pour les membres du personnel des pouvoirs publics (avis sur le projet de loi sur la fonction de police, *Doc. Parl.*, Chambre, 1990/91, 1637/1, 126).

L'article 3 du présent projet, rend les personnes publiques responsables pour tous leurs membres du personnel subordonnés comme un commettant pour ses préposés.

Afin de souligner que l'intention est de neutraliser la solution sur base de laquelle la responsabilité de l'auto-

kelijkheid van de overheid voor haar ondergeschikte personeelsleden die deel hebben aan de uitoefening van de openbare macht op artikel 1382 B.W. wordt gebaseerd, wordt uitdrukkelijk bepaald dat artikel 3 ook geldt wanneer het personeelslid deel heeft aan de uitoefening van de openbare macht. Om alle mogelijke twijfel weg te nemen wordt verder ook bepaald dat de nieuwe regeling ook geldt wanneer het betrokken personeelslid in statutair verband is aangesteld. De orgaantheorie blijft uiteraard wel gelden voor de aansprakelijkheid van openbare rechtspersonen voor niet-ondergeschikte personen die overheidsfuncties uitoefenen. Deze vallen niet onder het begrip «personeelsleden in dienst van». Zoals de Raad van State reeds opmerkte in zijn advies bij de wet op het politieambt (*Parl. St.*, Kamer, 1637/1 – 90/91, 126) beperkt een oplossing van deze aard «de hoedanigheid van orgaan tot de personen die het gezag werkelijk uitoefenen. Voor de uitvoerende macht zijn alleen de ministers organen; bij de provincies zijn dit de gouverneur en de gedeputeerden; in de gemeente is dit het college van burgemeester en schepenen. Volgens dezelfde opvatting worden alle ambtenaren, zelfs de hoogsten in de hiërarchie, ingedeeld bij de categorie van de aangestelden.»

Voor wat betreft de aansprakelijkheid van de openbare rechtspersoon voor de contractuele personeelsleden die geen deel hebben aan de uitoefening van de openbare macht, maakt artikel 3 een loutere bevestiging uit van artikel 1384, lid 3 B.W.

Net zoals artikel 2, stelt het artikel 3 een einde aan een ongelijke behandeling van ambtenaren-organen en ambtenaren-aangestelden, met name op het vlak van de procesvoering.

Voortaan zal de openbare rechtspersoon voor al zijn ambtenaren als aansteller burgerrechtelijk aansprakelijk zijn, van zodra deze een fout hebben begaan *tijdens en naar aanleiding van* hun dienst. Dit zal de procesrechtelijke positie van de ambtenaar verbeteren omdat deze minder frequent de enige verweerder zal zijn tegen wie de benadeelde zich kan keren.

Daar de openbare rechtspersoon aansprakelijk wordt zoals een aansteller aansprakelijk is op grond van artikel 1384, lid 3, B.W., wordt het voor de benadeelde vooral ook mogelijk om de openbare rechtspersoon te dagvaarden in het kader van een burgerlijke partijstelling naar aanleiding van een strafprocedure tegen het personeelslid zelf. Volgens de regelen van het strafprocesrecht kan de benadeelde immers de vordering tegen de burgerrechtelijk aansprakelijke brengen voor de strafrechter die de strafvordering behandelt.

rité est fondée sur l'article 1382 du Code civil pour ses membres du personnel subordonnés qui participent à l'exercice de la puissance publique, il est explicitement disposé que l'article 3 vaut également lorsque le membre du personnel participe à l'exercice de la puissance publique. Afin d'enlever tout doute possible, il est en outre stipulé que le nouveau régime vaut également lorsque le membre du personnel intéressé est engagé en lien statutaire. La théorie de l'organe continue néanmoins à valoir pour la responsabilité des personnes publiques pour les personnes non subordonnées qui exercent des fonctions publiques. Ceux-ci ne tombent pas sous la notion de «membres du personnel au service de». Ainsi que le Conseil d'État en a déjà fait la remarque dans son avis sur la loi sur la fonction de police (*Doc. Parl.*, Chambre, 1637/1 – 90/91, 126), une solution de cette nature limite «la qualité d'organe aux personnes qui exercent effectivement le pouvoir. Pour le pouvoir exécutif, seuls les ministres sont organes; à la province, il s'agit du gouverneur et des députés permanents; dans la commune, du collège des bourgmestre et échevins. La même conception range tous les fonctionnaires, même les plus élevés dans la hiérarchie, dans la catégorie des préposés.»

En ce qui concerne la responsabilité des personnes publiques pour les membres du personnel contractuel qui ne participent pas à l'exercice de la puissance publique, l'article 3 constitue une simple confirmation de l'article 1384, alinéa 3 du Code civil.

Tout comme l'article 2, l'article 3 met fin au niveau de la procédure, à un traitement inégal entre les agents-organes et les agents-préposés.

Désormais, la personne publique sera civilement responsable pour tous ses agents en tant que commettant dès que ceux-ci ont commis une faute au *cours de* et *suite* à leur fonction. Ceci améliorera la position procédurale de l'agent parce que celui-ci ne sera plus aussi souvent qu'avant le seul défendeur contre lequel la personne lésée peut se retourner.

Etant donné que la personne publique sera civilement responsable tout comme un commettant est responsable sur base de l'article 1384, alinéa 3, du Code civil, il sera surtout possible pour la personne lésée qui s'est portée partie civile suite à une procédure pénale contre le membre du personnel, de citer la personne publique en justice. En effet, selon les règles de la procédure pénale, la personne lésée peut poursuivre le responsable civil devant la juridiction répressive qui traite l'action publique. Cette solution est générale-

Deze oplossing wordt algemeen toegepast waar het gaat om de burgerrechtelijk aansprakelijke in de zin van artikel 1384 B.W. Het huidige artikel 3 leidt tot ditzelfde resultaat, hoewel het niet uitdrukkelijk verwijst naar artikel 1384, lid 3 B.W. zelf. De reden hiervoor is dat een dergelijke verwijzing de helderheid van het artikel niet zou ten goede komen, terwijl het op inhoudelijk vlak niets toevoegt aan dit artikel. Een uitdrukkelijke vermelding van artikel 1384, 3° is niet nodig om de betrokken openbare rechtspersoon, voor wat de behandeling van de burgerlijke vordering door de strafrechter betreft, als burgerrechtelijk aansprakelijke partij te beschouwen. Het ontwerp volgt in dit opzicht het advies van de Raad van State bij het voorontwerp van de wet «op het politieambt» (*Parl. St.*, Kamer 1990-1991, 1637/1, 127). De afdeling wetgeving stelde hier voor om de verwijzing naar artikel 1384, lid 3 B.W. die vervat was in artikel 46 van het oorspronkelijke ontwerp, weg te laten. De wetgever heeft dit advies gevolgd, erbij vermeldende dat deze weglating geenszins de draagwijdte wijzigde die de regering heeft willen verlenen aan de tekst van het ontwerp (Memorie van Toelichting, *Parl. St.*, Kamer 1990-1991, 1637/1, 79). Ook het Hof van Cassatie aanvaardt – althans impliciet – deze redenering. In een geding waar de aansprakelijkheid van de staat op grond van artikel 47 van de wet op het politieambt aan de orde was (Cass. 2 december 1997, *Arr. Cass.*, 1997, 1269), werd de Staat door het Hof aangeduid als «civielrechtelijk aansprakelijke partij». Tenslotte aanvaardt de rechtsleer die zich op dit punt uitspreekt ook dat een bijzondere wetsbepaling (en niet alleen artikel 1384 B.W.) een bepaalde categorie personen kan aanwijzen als burgerrechtelijk aansprakelijke tegen wie een vordering tot schadevergoeding kan ingesteld worden in het kader van de behandeling van de strafvordering voor de strafrechter (R. VERSTRAETEN, *Handboek van Strafvordering*, Antwerpen, Maklu-Apeldoorn, 2000, 154-155). Zo stelde bijvoorbeeld het vroegere artikel 224 Gemeentewet de gemeente burgerrechtelijk aansprakelijk voor daden gesteld door leden van de gemeentepolitie in de uitoefening van hun dienst. Ook hier ontbrak iedere verwijzing naar artikel 1384 B.W., wat niet belette dat de rechtspraak de burgerlijke partijstelling tegen de gemeente probleemloos aanvaardde (Brussel, 7 oktober 1997, *R.G.A.R.*, 1999, nr. 1350 en nr. 1351).

Artikel 3 stelt de openbare rechtspersonen «aansprakelijk», en niet «burgerrechtelijk aansprakelijk» zoals het geval was in artikel 224 Gemeentewet. Dit is logisch: het wetsontwerp behandelt immers enkel de burgerlijke aansprakelijkheid van en voor statutaire ambtenaren. Ook in artikel 47 van de wet op het politieambt is de term «burgerrechtelijk» weggelaten, omdat dit artikel deel uitmaakt van «Hoofdstuk V – Burger-

ment appliquée lorsqu'il s'agit du responsable civil au sens de l'article 1384 du Code civil. Le présent article 3 aboutit au même résultat, même s'il ne fait pas expressément référence à l'article 1384, alinéa 3 du Code civil lui-même. La raison en est qu'une telle référence ne serait pas favorable à la clarté de l'article, tandis que cela n'ajoute rien au contenu de cet article. En ce qui concerne le traitement de l'action civile par la juridiction répressive, une mention expresse de l'article 1384, alinéa 3° n'est pas nécessaire pour considérer la personne publique concernée comme partie civilement responsable. Le projet suit à cet égard l'avis du Conseil d'État sur l'avant-projet de loi «sur la fonction de police» (*Doc. Parl.*, Chambre, 1990-91, 1637/1, 127). La section de législation a proposé ici de supprimer la référence à l'article 1384, alinéa 3 du Code civil qui était contenue dans l'article 46 du projet initial. Le législateur a suivi cet avis, en mentionnant que cette omission ne modifiait nullement la portée que le gouvernement a voulu donner au texte du projet (Exposé des Motifs, *Doc. Parl.*, Chambre, 1990-1991, 1637/1, 79). La Cour de Cassation accepte également – du moins implicitement – ce raisonnement. Dans une procédure où il était question de la responsabilité de l'État sur base de l'article 47 de la loi sur la fonction de police (Cass. 2 décembre 1997, *Arr. Cass.*, 1997, 1269), la Cour a désigné l'État comme «partie civilement responsable». Enfin, la doctrine qui se prononce sur ce point, accepte également qu'une disposition légale particulière (et non seulement l'article 1384 du Code civil) puisse désigner une catégorie déterminée de personnes comme étant responsable civil contre lesquelles une action en dommages et intérêts peut être intentée dans le cadre du traitement de l'action publique devant la juridiction répressive (R. VERSTRAETEN, *Handboek van Strafvordering*, Antwerpen, Maklu-Apeldoorn, 2000, 154-155). C'est ainsi par exemple que l'ancien article 224 de la loi communale rendait la commune civilement responsable pour les actes posés par des membres de la police communale dans l'exercice de leur fonction. Ici aussi, toute référence à l'art. 1384 du Code civil faisait défaut, ce qui n'a pas empêché la jurisprudence d'accepter sans problème qu'on se porte partie civile contre la commune (Bruxelles, 7 octobre 1997, *R.G.A.R.*, 1999, n° 1350 et n° 1351).

L'article 3 dispose que les personnes publiques sont «responsables» et non «civilement responsables» comme c'était le cas dans les articles 224 de la loi communale. Ceci est logique : le projet de loi traite en effet uniquement de la responsabilité civile de et pour les agents statutaires. Le terme «civilement» est également omis dans l'article 47 de la loi sur la fonction de police parce que cet article fait partie du «Chapitre V -

lijke Aansprakelijkheid en Rechtshulp». In wetten of hoofdstukken van wetten die de burgerlijke aansprakelijkheid niet specifiek tot voorwerp hebben, is de toevoeging van de term «burgerrechtelijk» wel op zijn plaats. Als voorbeeld kan hier verwezen worden naar artikel 26 van de wet betreffende de veiligheid van de consumenten. Hier is een verwijzing naar «burgerrechtelijke aansprakelijkheid» aangewezen want de betrokken bepaling staat in «Hoofdstuk V - Straffen» van de betrokken wet.

Art. 4

Dit artikel laat het personeelslid dat persoonlijk aansprakelijk gesteld wordt toe om de openbare rechtspersoon in de procedure te betrekken. Op deze manier kan een uitspraak bekomen worden die tegenwerpelijk is aan de rechtspersoon, wat van belang kan zijn, bijvoorbeeld in het kader van een regresvordering van de rechtspersoon tegen het personeelslid. Deze bepaling geeft het personeelslid echter geen materiële rechtsgrond om tegen de rechtspersoon te vorderen.

Het is een deontologische plicht voor het personeelslid om zijn werkgever te informeren. Indien het personeelslid dit nalaat, kan dit evenwel niet leiden tot verlies van zijn recht om de werkgever- rechtspersoon in tussenkomst of in het geding te betrekken.

Zowel in de wet op het politieambt (artikel 50, lid 1) als in de wet inzake de rechtstoestanden van het militair personeel (artikel 94), is een gelijkaardige bepaling opgenomen.

Art. 5

Dit artikel vereist dat de overheid een voorstel tot dading formuleert. De bedoeling van deze bepaling is zoveel mogelijk de tussenkomst van de reeds overbevraagde rechter te vermijden en de geschillen in der minne op te lossen. Ook in de wet op het politieambt (artikel 49, § 1) en in de wet inzake de rechtstoestanden van het militair personeel (artikel 93, § 1) is een verplicht voorstel tot dading voorzien. De bepaling in de wet inzake de rechtstoestanden van het militair personeel die de verplichting instelt om een rechtsvordering te laten voorafgaan door een voorstel tot dading, werd, door het Arbitragehof, conform bevonden met het gelijkheidsbeginsel (Arbitragehof nr. 29/2000 van 21 maart 2000).

Zowel in het geval de overheid van het statutaire of andere personeelslid vergoeding vordert van de door

Responsabilité civile et assistance en justice». Dans les lois ou chapitres de lois qui n'ont pas spécifiquement la responsabilité civile pour objet, l'ajout du terme «civil» est à sa place. Comme exemple, il peut être fait référence à l'article 26 de la loi relative à la sécurité des consommateurs. Dans ce cas, une référence à la «responsabilité civile» est indiquée parce que la disposition concernée se trouve dans le «Chapitre V – Peines» de la loi concernée.

Art. 4

Cet article permet au membre du personnel qui est rendu personnellement responsable d'impliquer la personne publique dans la procédure. De cette manière, un jugement peut être obtenu qui est opposable à la personne morale, ce qui peut être important, par exemple en cas d'action récursoire de la personne morale contre le membre du personnel. Cette disposition ne donne toutefois pas de fondement juridique matériel au membre du personnel pour intenter une action contre la personne morale.

C'est une obligation déontologique pour le membre du personnel d'informer son employeur. Dans le cas de non-information, le membre du personnel ne perd toutefois pas son droit d'appeler à la cause ou en intervention la personne morale.

Une disposition similaire est reprise tant dans la loi sur la fonction de police (article 50, alinéa 1er) que dans la loi relative aux statuts du personnel militaire (article 94).

Art. 5

Cet article requiert que l'autorité fasse une proposition de transaction. L'objectif de cette disposition est d'éviter autant que possible l'intervention du juge, qui est déjà surchargé, et de résoudre les différends à l'amiable. Une proposition obligatoire de transaction est également prévue dans la loi sur la fonction de police (article 49, § 1er) et dans la loi relative aux statuts du personnel militaire (article 93, § 1er). La disposition dans la loi relative aux statuts des militaires qui institue l'obligation de faire précéder une action en justice d'une proposition de transaction a été estimée, par la Cour d'Arbitrage, conforme au principe d'égalité (Cour d'Arbitrage n° 29/2000 du 21 mars 2000).

Tant dans le cas où l'autorité réclamerait des dommages et intérêts au membre du personnel statutaire

haar zelf geleden schade als wanneer zij een regresvordering instelt, kan zij beslissen dat het personeelslid de schade slechts gedeeltelijk moet vergoeden. Aan de grondslag van zodanige beslissing, ligt een zorgvuldige evaluatie en afweging van alle concrete omstandigheden van het schadegeval. De overheid zal haar beslissing moeten motiveren en waken over een gelijke behandeling van gelijke gevallen. Ook in de wet op het politieambt (artikel 48, § 1) en in de wet inzake de rechtstoestanden van het militair personeel (artikel 93, § 1) is de mogelijkheid van een slechts gedeeltelijke schadeloosstelling en een slechts gedeeltelijk regres voorzien.

Als antwoord aan de Raad van State, dient ook te worden verduidelijkt dat de verplichting om een aanbod tot dading in hoofde van de openbare rechtspersoon te formuleren aan deze laatste een appreciatie-marge laat wat betreft de omvang van de toegeving voorgesteld in het aanbod tot dading. Bovendien is al zo'n verplichting opgenomen in de wet van 5 augustus 1992 over het politieambt en in de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel. Bijgevolg is het belangrijk dat het personeelslid ervan verzekerd wordt op dezelfde manier te worden behandeld als de politieagent en de militair zodra een eis tot schadevergoeding of een regresvordering wordt ingeleid.

Kan geen dading bereikt worden, dan beslist de rechter. In de aldus ingeleide rechtsvordering is de overheid niet meer gebonden door zijn voorstel van dading.

Art. 6

Deze bepaling strekt ertoe te vermijden dat er een interpretatieprobleem zou rijzen inzake het toepassingsgebied van deze wet, naargelang het personeel van het vrij onderwijs in de onderscheiden Gemeenschappen al dan niet aan een eigen decretale rechtspositieregeling is onderworpen.

Ondanks de opmerking die in het advies van de Raad van State in verband hiermee wordt geformuleerd, wordt het noodzakelijk geacht dergelijk stelsel te behouden teneinde in ieder geval de rechtszekerheid te waarborgen.

Art. 7

Een artikel wordt toegevoegd om het artikel 23, 3° van de wet 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon van werknemers, als volgt te wijzigen: »3° de vergoedingen en schadeloosstellingen, verschuldigd

ou autre, que dans le cas où l'autorité introduirait une action récursoire, celle-ci peut décider que le membre du personnel ne doit réparer le dommage que partiellement. A la base d'une telle décision se trouvent une évaluation et un examen méticuleux. L'autorité devra motiver sa décision et veiller au traitement similaire des cas similaires. La possibilité d'une indemnisation partielle ou d'une action récursoire partielle est également prévue dans la loi sur la police (article 48, § 1er) et dans la loi relative aux statuts du personnel militaire (article 93, § 1er).

En réponse au Conseil d'État, il faut également préciser que l'obligation de formuler une offre de transaction dans le chef de la personne publique laisse à cette dernière une marge d'appréciation sur l'importance de la concession de la transaction. En outre, une telle obligation est déjà présente dans la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police et dans la loi du 20 mai 1994 relative aux statuts du personnel militaire. Par conséquent, il est important que l'agent soit assuré d'être traité de la même manière que les policiers et les militaires dès l'instant où une action en dommages et intérêts ou une action récursoire est intentée.

Si une transaction ne peut pas être conclue, c'est au juge de décider. Dans l'action ainsi intentée, l'autorité n'est plus liée par sa proposition de transaction.

Art. 6

Cette disposition vise à éviter qu'un problème d'interprétation ne survienne dans le cadre du champ d'application de cette loi suivant que le personnel de l'enseignement libre dans chaque Communauté est ou non soumis à une réglementation statutaire décrétable propre.

Malgré la remarque formulée dans l'avis du Conseil d'État à ce sujet, l'on estime nécessaire de maintenir un tel régime afin de garantir, en tout cas, la sécurité juridique.

Art. 7

Un article est ajouté, modifiant l'article 23, 3° de la loi du 12 avril 1965 concernant la protection de la rémunération des travailleurs comme suit: «3° les indemnités et dédommagements, dus en exécution de l'arti-

ter uitvoering van artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, van artikel 24 van de wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomst wegens dienst op binnenschepen en van artikel 5 van de wet van (@ datum wet) betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienstverband van openbare rechtspersonen».

Art. 8

Deze wet heft de aansprakelijkheidsregeling op van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het Rijkspersoneel. Een koninklijk besluit zal uitgevaardigd worden om deze opheffing te bevestigen. De toepassing van bijzondere wettelijke regelen die betrekking hebben op bepaalde categorieën fysieke personen die overheidsfuncties uitoefenen wordt echter gerespecteerd, zowel voor wat de persoonlijke aansprakelijkheid van de personeelsleden van de overheid, als de aansprakelijkheid van de openbare besturen voor hun personeelsleden en de regeling inzake rechtshulp, de gerechtskosten en de zaakschade betreft. Voor wat de persoonlijke aansprakelijkheid betreft, gaat het hier o.m. om de hoger genoemde wetgeving op loodsen, de leden van politie en rijkswacht en de militairen.

Dit is, Dames en Heren, het ontwerp van wet, dat de Regering de eer heeft U ter goedkeuring voor te leggen.

*De minister van Ambtenarenzaken en
Modernisering van de openbare besturen,*

Luc VAN DEN BOSSCHE

cle 18 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail, de l'article 24 de la loi du 1er avril 1936 sur les contrats d'engagements pour le service des bâtiments de navigation intérieure et de l'article 5 de la loi du (@ date de loi) relative à la responsabilité des et pour les membres du personnel au service des personnes publiques».

Art. 8

La présente loi abroge le régime de responsabilité de l'arrêté royal du 2 octobre 1937 portant le statut des agents de l'État. Un arrêté royal sera pris pour confirmer cette suppression. L'application des règles légales particulières qui ont trait à certaines catégories de personnes physiques qui exercent des fonctions publiques est toutefois respectée, tant en ce qui concerne la responsabilité personnelle des membres du personnel de l'autorité que la responsabilité des administrations publiques pour leurs membres du personnel et le régime en matière d'assistance en justice, de frais de justice et de dommage aux biens. En ce qui concerne la responsabilité personnelle, il s'agit ici notamment de la législation précitée sur les pilotes maritimes, les membres de la police et de la gendarmerie et les militaires.

Tel est, Mesdames, Messieurs, le projet de loi que le Gouvernement a l'honneur de soumettre à votre approbation.

*Le ministre de la Fonction publique et
de la Modernisation de l'administration,*

Luc VAN DEN BOSSCHE

VOORONTWERP VAN WET

onderworpen aan het advies van de Raad van State

Voorontwerp van wet betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienstverband van publiekrechtelijke rechtspersonen

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

De aansprakelijkheid van personeelsleden in statutaire dienst

Ingeval personeelsleden in dienst van publiekrechtelijke rechtspersonen, wier toestand statutair geregeld is, bij de uitoefening van hun dienst schade berokkenen aan de publiekrechtelijke rechtspersoon, of aan derden, zijn zij evenwel aansprakelijk voor hun bedrog en hun zware schuld. Voor lichte schuld zijn zij enkel aansprakelijk als die bij hen eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt.

Art. 3

De aansprakelijkheid van publiekrechtelijke rechtspersonen voor hun personeelsleden

Publiekrechtelijke rechtspersonen zijn aansprakelijk voor de schade die hun personeelsleden aan derden berokkenen bij de uitoefening van hun dienst, op de wijze waarop aanstellers aansprakelijk zijn voor de schade aangericht door hun aangestelden, en dit ook wanneer de toestand van deze personeelsleden statutaire is geregeld of zij al dan niet gehandeld hebben in de uitoefening van de openbare macht.

Art. 4

Tussenkoms van publiekrechtelijke rechtspersonen in het geding

De personeelsleden in dienst van publiekrechtelijke rechtspersonen tegen wie voor de burgerlijke rechter of de strafrechter een vordering tot schadeloosstelling wordt ingesteld naar aanleiding van schade die zij bij de uitoefening van hun dienst aan derden hebben berokkend, stellen de publiekrechtelijke rechtspersonen hiervan in kennis. Zijn kunnen de publiekrechtelijke rechtspersoon in het geding betrekken; deze kan ook vrijwillig tussenkomen.

AVANT-PROJET DE LOI

soumis à l'avis du Conseil d'État

Avant-projet de loi relative à la responsabilité de et pour les membres du personnel (en lien de service) des personnes morales de droit public

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

La responsabilité des membres du personnel en service statutaire

Les membres du personnel au service d'une personne morale de droit public, dont la situation est réglée statutairement, en cas de dommage causé par eux dans l'exercice de leurs fonctions à la personne morale de droit public ou à des tiers ne répondent que de leur dol et de leur faute lourde. Ils ne répondent de leur faute légère que si celle-ci présente dans leur chef un caractère habituel plutôt qu'accidentel.

Art. 3

La responsabilité des personnes morales de droit public pour leurs membres du personnel

Les personnes morales de droit public sont responsables du dommage causé à des tiers par leurs membres du personnel dans l'exercice de leurs fonctions, de la même manière dont les commettants sont responsables du dommage causé par leurs préposés, et ceci aussi bien lorsque la situation de ces membres du personnel est réglée statutairement lorsqu'ils agissent dans l'exercice de la puissance publique, ou non.

Art. 4

Intervention des personnes morales de droit public dans la procédure

Les membres du personnel au service d'une personne morale de droit public et qui font l'objet d'une action en dommages et intérêts devant la juridiction civile ou pénale en raison d'un dommage causé à un tiers dans l'exercice de leurs fonctions en informent la personne morale de droit public. Ils peuvent appeler en intervention forcée la personne morale; celle-ci peut également intervenir volontairement.

Art. 5

Aanbod tot dading; gedeeltelijke kwijtschelding

De vordering tot schadeloosstelling of de regresvordering ingesteld door publiekrechtelijke rechtspersonen tegen hun personeelsleden is slechts in rechte ontvankelijk, indien zij wordt voorafgegaan door een aanbod tot dading aan de verweerder. Dit aanbod vermeldt het gevorderde bedrag en de wijze waarop dit moet betaald worden.

Publiekrechtelijke rechtspersonen kunnen beslissen dat de schade slechts gedeeltelijk moet worden vergoed.

Art. 6

Deze wet is van toepassing op de personeelsleden van het vrij onderwijs die niet onderworpen zijn aan de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten.

Art. 7

Bijzondere wetten of decreten

Deze wet doet geen afbreuk aan de toepassing van bijzondere wetten of decreten die in deze wet behandelde materies regelen voor bepaalde categorieën personeelsleden van publiekrechtelijke rechtspersonen.

Art. 5

Offre de transaction; remise partielle de dette

L'action en dommages et intérêts ainsi que l'action récursoire exercée par une personne morale de droit public contre un membre de son personnel, n'est recevable que si elle est précédée d'une offre de transaction faite au défendeur. Cette offre indique le montant réclamé et les modalités de paiement.

Les personnes morales de droit public peuvent décider que le dommage ne doit être réparé qu'en partie.

Art. 6

La présente loi est d'application aux membres du personnel de l'enseignement libre qui ne sont pas soumis à la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail.

Art. 7

Lois particulières ou décrets

La présente loi ne porte pas préjudice à l'application de lois particulières ou de décrets qui régissent des matières visées dans la présente loi pour certaines catégories de membres du personnel des personnes morales de droit public.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE NR. 32.635/1

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste kamer, op 30 november 2001 door de Minister van Ambtenarenzaken en modernisering van de Openbare Besturen verzocht hem van advies te dienen over een voorontwerp van wet «betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienst van publiekrechtelijke rechtspersonen», heeft op 17 januari 2002 het volgende advies gegeven :

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

1. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet beoogt een regeling in te voeren betreffende de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de personeelsleden in dienst van «publiekrechtelijke rechtspersonen» wier toestand statutair is geregeld, voor de schade die zij «bij de uitoefening van hun dienst» berokkenen aan de publiekrechtelijke rechtspersoon waarvan ze afhangen of aan een derde.

Uit de memorie van toelichting blijkt dat het ontwerp een ruim toepassingsgebied heeft en ook betrekking heeft op ambtenaren bij de onderscheiden wetgevende vergaderingen en op statutaire personeelsleden in dienst van vennootschappen met een privaatrechtelijke vorm die activiteiten van openbaar nut vervullen.

2. Een essentieel oogmerk van het ontwerp is de afstemming van de regeling van de aansprakelijkheid van de statutaire ambtenaren op degene die geldt voor de door een arbeidsovereenkomst verbonden werknemers en die is opgenomen in artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten. Als gevolg van die afstemming zouden de ambtenaren die bij de uitoefening van hun ambt schade berokkenen aan hun bestuur of aan een derde, die schade slechts moeten vergoeden als zij een opzettelijke fout, een zware fout of een lichte fout in zoverre die bij hen gewoonlijk voorkomt, hebben begaan (artikel 2 van het ontwerp).

Aldus wordt beoogd tegemoet te komen aan de arresten nrs. 77/96 en 19/2000 van het Arbitragehof, van respectievelijk 18 december 1996 en 9 februari 2000. In die arresten werd het verschillende aansprakelijkheidsregime van, enerzijds, de door een arbeidsovereenkomst verbonden werknemers en, anderzijds, de statutaire ambtenaren, in strijd bevonden met het grondwettelijke beginsel van de gelijkheid en de niet-discriminatie.

3. Krachtens artikel 3 van het ontwerp zijn de publiekrechtelijke rechtspersonen aansprakelijk voor de schade die hun personeelsleden aan derden berokkenen bij de uitoefening van hun dienst, op de wijze waarop aanstellers aansprakelijk zijn voor de schade aangericht door hun aangestelden, ongeacht of zij deel hebben aan de openbare gezagsuitoefening of niet.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT N° 32.635/1

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, première chambre, saisi par le Ministre de la Fonction publique et de la Modernisation de l'administration, le 30 novembre 2001, d'une demande d'avis sur un avant-projet de loi «relative à la responsabilité des et pour les membres du personnel au service des personnes morales de droit public», a donné le 17 janvier 2002 l'avis suivant :

PORTEE DE L'AVANT-PROJET

1. L'avant-projet de loi soumis pour avis vise à instaurer un régime en matière de responsabilité civile des membres du personnel au service des «personnes morales de droit public» dont la situation est réglée statutairement, pour le dommage qu'ils causent «dans l'exercice de leurs fonctions» à la personne morale de droit public dont ils relèvent ou à un tiers.

Il ressort de l'exposé des motifs que le projet a un champ d'application étendu et concerne également les agents des différentes assemblées législatives et les membres du personnel statutaires au service des sociétés dotées d'une forme juridique de droit privé ayant des activités d'intérêt public.

2. Le projet a pour objectif essentiel d'aligner le régime de la responsabilité des agents statutaires sur celui qui s'applique aux travailleurs liés par un contrat de travail et qui est énoncé à l'article 18 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail. Il découle de cet alignement que les agents qui causent un dommage à leur administration ou à un tiers dans l'exercice de leurs fonctions, ne devront réparer ce dommage que s'ils ont commis une faute intentionnelle, une faute lourde ou une faute légère dans la mesure où celle-ci présente en ce qui les concerne un caractère habituel (article 2 du projet).

Le projet vise ainsi à répondre aux arrêts nos 77/96 et 19/2000 de la Cour d'arbitrage, respectivement des 18 décembre 1996 et 9 février 2000. Dans ces arrêts, le régime de responsabilité, lequel diffère pour les travailleurs liés par un contrat de travail d'une part et pour les agents statutaires d'autre part, a été jugé contraire au principe constitutionnel de l'égalité et de la non-discrimination.

3. En vertu de l'article 3 du projet, les personnes morales de droit public sont responsables du dommage causé à des tiers par les membres de leur personnel dans l'exercice de leurs fonctions, de la même manière que les commettants sont responsables du dommage causé par leurs préposés, peu importe qu'ils participent ou non à l'exercice de la puissance publique.

4. Artikel 4 van het ontwerp regelt de tussenkomst van de publiekrechtelijke rechtspersonen in een eventueel geding. Artikel 5 van het ontwerp stelt een vordering tot schadeloosstelling of een regresvordering van een publiekrechtelijk rechtspersoon ten aanzien van zijn personeelsleden afhankelijk van een voorafgaand aanbod tot dading.

5. Artikel 6 van het ontwerp bepaalt dat de regeling die thans in ontwerpvorm voorligt, van toepassing is op de personeelsleden van het vrij onderwijs die niet zijn onderworpen aan de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten. In artikel 7 wordt ten slotte bepaald dat de wet die thans in ontwerpvorm voorligt geen afbreuk doet aan bijzondere aansprakelijkheidsregelingen in andere wetten of decreten.

BEVOEGDHEID VAN DE FEDERALE WETGEVER

Het vaststellen van algemene, voor alle statutaire ambtenaren geldende, regels inzake de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, behoort tot de residuaire bevoegdheid van de federale wetgever. De gemeenschappen en de gewesten zijn slechts bevoegd om specifieke aansprakelijkheidsregels vast te stellen, in de mate dat die regels kunnen worden beschouwd als eigen aan één van de hen toegewezen aangelegenheden, wat een nauwe band met zulk een aangelegenheid veronderstelt.

Het ontwerp blijft binnen de grenzen van de zoeven geschetste bevoegdheidsverdeling. Het beperkt zich immers tot het stellen van algemene aansprakelijkheidsregels voor ambtenaren en in artikel 7 van het ontwerp wordt zelfs uitdrukkelijk bepaald dat de wet geen afbreuk doet aan de toepassing van decreten die een bijzonder aansprakelijkheidsregime instellen voor bepaalde categorieën van personeelsleden van publiekrechtelijke rechtspersonen.

ALGEMENE OPMERKINGEN

1. De ontworpen wet is krachtens haar artikel 2 van toepassing op alle «personeelsleden in dienst van publiekrechtelijke rechtspersonen, wier toestand statutair is geregeld». In de memorie van toelichting wordt erop gewezen dat de ontworpen wet een ruim toepassingsgebied heeft en dat het begrip «administratieve overheid» niet werd gehanteerd om dat toepassingsgebied te omschrijven omdat het in de bedoeling ligt ook de parlementaire ambtenaren en de personeelsleden van een aantal privaatrechtelijke vennootschappen met activiteiten van openbaar nut, zoals de NV Aquafin of Gimvindus, onder de werkingssfeer van de opgezette aansprakelijkheidsregeling te brengen.

Gelet op de bedoeling van de stellers van het ontwerp om ook de statutaire personeelsleden van instellingen die een privaatrechtelijke rechtsvorm hebben aangenomen, onder het toepassingsgebied van de ontworpen regeling te laten vallen, is het niet raadzaam in het ontwerp te gewagen van «personeelsleden in dienst van publiekrechtelijke rechtspersonen». Het gebruik van die term, waaraan door de rechtsleer een

4. L'article 4 du projet règle l'intervention des personnes morales de droit public dans une procédure éventuelle. L'article 5 du projet subordonne l'action en dommages et intérêts ainsi que l'action récursoire d'une personne morale de droit public contre des membres de son personnel à une offre de transaction préalable.

5. L'article 6 du projet dispose que le régime actuellement en projet s'applique aux membres du personnel de l'enseignement libre qui ne sont pas soumis à la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail. Enfin, l'article 7 prévoit que la loi actuellement en projet ne porte pas préjudice aux régimes particuliers de responsabilité, visés dans d'autres lois ou décrets.

COMPETENCE DU LEGISLATEUR FEDERAL

L'élaboration de règles générales en matière de responsabilité civile s'appliquant à tous les agents statutaires, relève de la compétence résiduelle du législateur fédéral. Les communautés et les régions ne sont compétentes que pour édicter des règles spécifiques en matière de responsabilité, dans la mesure où ces règles peuvent être considérées comme propres à l'une des matières qui leur sont attribuées, ce qui suppose un lien étroit avec une telle matière.

Le projet demeure dans les limites de la répartition des compétences esquissée ci-dessus. En effet, il se limite à fixer des règles générales en matière de responsabilité s'appliquant aux agents et l'article 7 du projet dispose même expressément que la loi ne porte pas préjudice à l'application de décrets qui instaurent un régime particulier de responsabilité pour certaines catégories de membres du personnel des personnes morales de droit public.

OBSERVATIONS GENERALES

1. Selon son article 2, la loi en projet s'applique à tous «les membres du personnel au service d'une personne morale de droit public, dont la situation est réglée statutairement». L'exposé des motifs souligne que la loi en projet a un champ d'application étendu et que la notion d'«autorité administrative» n'a pas été utilisée pour définir ce champ d'application, étant donné que les auteurs du projet ont l'intention de placer également les agents parlementaires et les membres du personnel d'un certain nombre de sociétés de droit privé ayant des activités d'intérêt public, comme la s.a. Aquafin ou Gimvindus, dans la sphère d'application du régime de responsabilité élaboré.

Vu l'intention des auteurs du projet d'inclure également les membres du personnel statutaires d'organismes ayant emprunté une forme juridique de droit privé, dans le champ d'application du régime en projet, il n'est pas indiqué de faire mention dans le projet de «membres du personnel au service d'une personne morale de droit public». En effet, l'emploi de ces termes, auxquels la doctrine attribue un contenu spécifi-

specifieke inhoud wordt gegeven, zou immers juist de indruk kunnen wekken dat statutaire personeelsleden van de zoeven vermelde vennootschappen met een privaatrechtelijke rechtsvorm niet onder het toepassingsgebied van de ontworpen wet vallen.

Ter overweging wordt dan ook gegeven de term «publiekrechtelijke rechtspersoon» te vervangen door de term «openbare rechtspersoon». Door het gebruik van die minder afgelijnde term komt het ruime toepassingsgebied van de ontworpen wet beter tot uiting en wordt het risico vermeden dat een tegenstrijdigheid zou worden ontwaard tussen de memorie van toelichting en de tekst van de wet die thans in ontwerpvorm voorligt.

2. Nu het ontwerp een aansprakelijkheidsregeling inhoudt die op het gehele overheidspersoneel van toepassing is, rijst de vraag naar de verhouding met aansprakelijkheidsregelingen opgenomen in specifieke wetten voor bijzondere categorieën van overheidspersoneelsleden.

In het geval dat die regelingen eenzelfde aansprakelijkheidsregime inhouden als de ontworpen regeling, zou de vereenvoudiging van de regelgeving gediend zijn met de weglating van de desbetreffende bepalingen uit die specifieke wetten aangezien deze, gelet op de algemene aansprakelijkheidsregeling, hun bestaansreden verliezen ⁽¹⁾ ⁽²⁾.

Anderzijds zal dienen te worden nagegaan of regels die niet in de algemene aansprakelijkheidsregeling voorkomen, maar wel in de specifieke aansprakelijkheidsregelingen, een voldoende verantwoording vinden in de eigen situatie van de betrokken personeelsleden.

Daarnaast moet uiteraard ook worden nagegaan of bepaalde categorieën van ambtenaren, gelet op hun wezenlijk van de andere ambtenaren verschillende situatie, niet aan de toepassing van het gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregime dienen te worden onttrokken en dienen te worden onderworpen aan een bijzonder, aan hun specifieke situatie aangepast aansprakelijkheidsregime. Aangezien dit probleem het bestek van het voorgelegde ontwerp overstijgt, wordt erop in dit advies niet verder ingegaan.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 2

Door de auditeur-verslaggever ondervraagd over de reden waarom in artikel 2 en daarop aansluitend ook in de artikelen

⁽¹⁾ Zulks klemmt des te meer nu verschillen in formulering tussen de algemene en de bijzondere aansprakelijkheidsregelingen ten onrechte ertoe zouden kunnen doen besluiten dat die verschillen in formulering ook inhoudelijke verschillen impliceren.

⁽²⁾ De gemachtigde van de regering is zich ervan bewust dat de meeste bijzondere aansprakelijkheidsstelsels overbodig worden. Vanuit de zorg om de wetgeving zo snel mogelijk aan te passen in het licht van de rechtspraak van het Arbitragehof, wordt er evenwel voor geopteerd om slechts in een later stadium een verdere uniformisering te realiseren.

que, pourrait précisément donner à penser que les membres du personnel statutaires des sociétés précitées dotées d'une forme juridique de droit privé ne relèvent pas du champ d'application de la loi en projet.

Il est donc suggéré de remplacer les termes «personne morale de droit public» par les termes «personne publique». L'utilisation de ces termes plus flous permet de mieux faire apparaître le champ d'application étendu de la loi en projet et d'éviter le risque de contradiction entre l'exposé des motifs et le texte de la loi actuellement en projet.

2. Le projet contenant un régime de responsabilité applicable à l'ensemble des agents de la fonction publique, la question se pose de savoir quelle est sa corrélation avec les régimes de responsabilité prévus par des lois spécifiques pour des catégories particulières d'agents de la fonction publique.

Si ces réglementations contiennent un régime de responsabilité identique au régime en projet, il serait indiqué, dans un souci de simplification de la réglementation, d'omettre les dispositions y afférentes de ces lois spécifiques, dès lors qu'elles perdent leur raison d'être vu le régime général de responsabilité ⁽¹⁾ ⁽²⁾.

Par ailleurs, il faudra examiner si les règles ne figurant pas dans le régime général de responsabilité, mais bien dans les régimes spécifiques, trouvent une justification suffisante dans la situation propre aux membres du personnel concernés.

En outre, il faut bien entendu également s'assurer que certaines catégories d'agents, en raison de leur situation fondamentalement différente de celle des autres agents, ne doivent pas être soustraites à l'application du régime commun de responsabilité et être soumises à un régime particulier de responsabilité, adapté à leur situation spécifique. Ce problème sortant du cadre du projet à l'examen, il n'est pas examiné plus avant dans le présent avis.

EXAMEN DU TEXTE

Article 2

Interrogé par l'auditeur rapporteur sur le motif pour lequel il est fait usage à l'article 2 - et partant aussi aux articles 3 et

⁽¹⁾ Cette constatation s'impose d'autant plus que des différences de formulation entre les régimes de responsabilité général et particuliers pourraient à tort amener à conclure que ces différences impliquent également des différences quant au fond.

⁽²⁾ Le délégué du gouvernement est conscient de ce que la plupart des régimes particuliers de responsabilité sont superflus. Dans le souci d'adapter la législation le plus rapidement possible à la jurisprudence de la Cour d'arbitrage, il est toutefois choisi de ne poursuivre l'uniformisation qu'à un stade ultérieur.

3 en 4 de terminologie «bij de uitoefening van hun dienst» wordt gebruikt, en niet de terminologie «tijdens en naar aanleiding van hun opdracht», en of de in artikel 47 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en in artikel 91 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel gebruikte terminologie «in de functies waarin hij hen heeft aangewend» een specifieke betekenis heeft die afwijkt van de zo-even vermelde in het ontwerp gebruikte terminologie, antwoordde de gemachtigde van de regering als volgt :

«De band tussen het schadegeval en de werkzaamheden van het in het ontwerp bedoelde personeelslid wordt in de art. 2, 3, 4 van het ontwerp omschreven met de woorden «bij de uitoefening van hun dienst». Terzake wordt eenzelfde omschrijving dus gebruikt voor de aansprakelijkheid van het personeelslid jegens de benadeelde en de rechtspersoon als voor de aansprakelijkheid van de rechtspersoon jegens de benadeelde. Een identieke omschrijving van de band tussen schadegeval en de werkzaamheden van het personeelslid voor deze verschillende verhoudingen is een noodzaak anders is er geen garantie dat de benadeelde een vordering kan instellen tegen de rechtspersoon in de gevallen waarin het personeelslid niet persoonlijk aansprakelijk kan gesteld worden omdat het slechts een lichte fout heeft begaan. Dat in dit geval ook een vordering tegen de rechtspersoon mogelijk is, is niet alleen beleidsmatig relevant, maar was ook een belangrijk motief voor het Arbitragehof om de beperking van de persoonlijke aansprakelijkheid van de werknemer niet strijdig te achten met het gelijkheidsbeginsel (arrest 20/99 van 17 februari 1999, overweging B 33).

Door een gelijke omschrijving van de verhouding tussen het schadegeval en de werkzaamheden van het personeelslid te gebruiken, sluit het ontwerp aan op de oplossing gevolgd in de art. 47 en 48 van de wet op het politieambt en art. 91 en 92 van de wet inzake de rechtstoestanden van het militair personeel. Hier is telkens sprake van «in de functies». Indien men daarentegen zou aansluiten op de tekst van art. 18 Wet arbeidsovereenkomsten en art. 1384 B.W. zou de identiteit van de band tussen schadegeval en werk niet duidelijk tot uiting komen in de tekst zelf, maar moeten bewerkstelligd worden door de rechtspraak. Het gebruik van «tijdens en naar aanleiding van de bediening», is dus minder geschikt omdat dit een formule is die ontleend werd aan de rechtspraak die alleen betrekking heeft op de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever jegens de werknemer. Bovendien is het niet de bedoeling van de regering om in dit ontwerp de huidige jurisprudentiële omschrijving van de woorden «in de bediening waartoe zij hen gebezigd hebben» uit art. 1384 B.W. wettelijk vast te leggen en aldus verdere evolutie op dit gebied te bemoeilijken.

Tenslotte gebruikt het ontwerp de woorden «bij de uitoefening van de dienst» en niet «in de functies» om de volgende redenen. De groep fysieke personen op wie de tekst van toepassing is, werd in art. 2 omschreven als «personeelsleden in dienst van publiekrechtelijke rechtspersonen». «In dienst van» werd uitdrukkelijk toegevoegd om te benadrukken dat het enkel gaat om ondergeschikte medewerkers van de overheid. Gezien «in dienst» ook gebruikt kan worden om de omstandigheden aan te geven waarin het schadegeval plaats vond, werd

4 - de la terminologie «dans l'exercice de leurs fonctions» plutôt que des termes «au cours et à l'occasion de leur mission», et sur la question de savoir si la terminologie «dans les fonctions auxquelles il les/l'a employé(s)», utilisée à l'article 47 de la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police et à l'article 91 de la loi du 20 mai 1994 relative aux statuts du personnel militaire, a une signification spécifique qui s'écarte de celle de la terminologie précitée utilisée dans le projet, le délégué du gouvernement a formulé la réponse suivante :

«De band tussen het schadegeval en de werkzaamheden van het in het ontwerp bedoelde personeelslid wordt in de art. 2, 3, 4 van het ontwerp omschreven met de woorden «bij de uitoefening van hun dienst». Terzake wordt eenzelfde omschrijving dus gebruikt voor de aansprakelijkheid van het personeelslid jegens de benadeelde en de rechtspersoon als voor de aansprakelijkheid van de rechtspersoon jegens de benadeelde. Een identieke omschrijving van de band tussen schadegeval en de werkzaamheden van het personeelslid voor deze verschillende verhoudingen is een noodzaak anders is er geen garantie dat de benadeelde een vordering kan instellen tegen de rechtspersoon in de gevallen waarin het personeelslid niet persoonlijk aansprakelijk kan gesteld worden omdat het slechts een lichte fout heeft begaan. Dat in dit geval ook een vordering tegen de rechtspersoon mogelijk is, is niet alleen beleidsmatig relevant, maar was ook een belangrijk motief voor het Arbitragehof om de beperking van de persoonlijke aansprakelijkheid van de werknemer niet strijdig te achten met het gelijkheidsbeginsel (arrest 20/99 van 17 februari 1999, overweging B 33).

Door een gelijke omschrijving van de verhouding tussen het schadegeval en de werkzaamheden van het personeelslid te gebruiken, sluit het ontwerp aan op de oplossing gevolgd in de art. 47 en 48 van de wet op het politieambt en art. 91 en 92 van de wet inzake de rechtstoestanden van het militair personeel. Hier is telkens sprake van «in de functies». Indien men daarentegen zou aansluiten op de tekst van art. 18 Wet arbeidsovereenkomsten en art. 1384 B.W. zou de identiteit van de band tussen schadegeval en werk niet duidelijk tot uiting komen in de tekst zelf, maar moeten bewerkstelligd worden door de rechtspraak. Het gebruik van «tijdens en naar aanleiding van de bediening», is dus minder geschikt omdat dit een formule is die ontleend werd aan de rechtspraak die alleen betrekking heeft op de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van de werkgever jegens de werknemer. Bovendien is het niet de bedoeling van de regering om in dit ontwerp de huidige jurisprudentiële omschrijving van de woorden «in de bediening waartoe zij hen gebezigd hebben» uit art. 1384 B.W. wettelijk vast te leggen en aldus verdere evolutie op dit gebied te bemoeilijken.

Tenslotte gebruikt het ontwerp de woorden «bij de uitoefening van de dienst» en niet «in de functies» om de volgende redenen. De groep fysieke personen op wie de tekst van toepassing is, werd in art. 2 omschreven als «personeelsleden in dienst van publiekrechtelijke rechtspersonen». «In dienst van» werd uitdrukkelijk toegevoegd om te benadrukken dat het enkel gaat om ondergeschikte medewerkers van de overheid. Gezien «in dienst» ook gebruikt kan worden om de omstandigheden aan

in de Nederlandse tekst voor de aanduiding van deze omstandigheden niet naar een nieuwe term gezocht. Op deze manier wordt de indruk vermeden dat het zou gaan om twee begrippen met een verschillende inhoud en wordt opnieuw de nadruk gelegd op het feit dat het gaat om ondergeschikte personeelsleden. In de Franse tekst echter werd «au service» niet herhaald bij de omschrijving van de verhouding tussen schadegeval en werkzaamheden, maar werd op grond van de eigenheid van het Franse juridische taalgebruik, gesproken over «dans l'exercice de leurs fonctions».

Het verdient aanbeveling deze uitleg ook in de memorie van toelichting weer te geven.

Artikel 3

1. In de Nederlandse tekst van artikel 3 vervange men het woord «betrokkenen» door het woord «berokkenen».

2. *In fine* van artikel 3 dienen de woorden «al dan niet» te vervallen.

Artikel 5

1. Krachtens artikel 5, eerste lid, is de vordering tot schadeoorsprong of de regresvordering ingesteld door de publiekrechtelijke rechtspersoon tegen één van zijn personeelsleden in rechte slechts ontvankelijk indien zij wordt voorafgegaan door een aanbod tot dading. Al is de Raad van State, afdeling wetgeving, zich ervan bewust dat een gelijkaardige bepaling voorkomt in de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en in de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestanden van het militair personeel, toch meent hij de volgende opmerking over die bepaling te moeten maken.

Een essentieel element van de dadingsovereenkomst is dat de bij die overeenkomst betrokken partijen omtrent de gerezen betwisting wederzijds toegevingen doen ⁽³⁾.

De zo-even aangehaalde bepaling impliceert derhalve dat de overheid er steeds toe wordt verplicht af te zien van een deel van haar aanspraken ⁽⁴⁾, ook wanneer zij van oordeel is dat daartoe geen enkele aanleiding is.

Vraag is of zulks beantwoordt aan de bedoeling van de stellers van het ontwerp, dan wel of het enkel in de bedoeling ligt de overheid ertoe te verplichten een poging tot minnelijke regeling - die niet noodzakelijk wederzijdse toegevingen inhoudt - te ondernemen.

Conclusie moet derhalve zijn dat artikel 5 aan een nieuw onderzoek dient te worden onderworpen.

⁽³⁾ Raadpleeg B. TILLEMANS, Dading, in A.P.R., Antwerpen, 2000, nrs. 2, 3 en 68 tot 90.

⁽⁴⁾ De aanvaarding van het aanbod heeft als gevolg dat de dadingsovereenkomst is gesloten (ibid., nrs. 393 tot 405).

te geven waarin het schadegeval plaats vond, werd in de Nederlandse tekst voor de aanduiding van deze omstandigheden niet naar een nieuwe term gezocht. Op deze manier wordt de indruk vermeden dat het zou gaan om twee begrippen met een verschillende inhoud en wordt opnieuw de nadruk gelegd op het feit dat het gaat om ondergeschikte personeelsleden. In de Franse tekst echter werd «au service» niet herhaald bij de omschrijving van de verhouding tussen schadegeval en werkzaamheden, maar werd op grond van de eigenheid van het Franse juridische taalgebruik, gesproken over «dans l'exercice de leurs fonctions».

Il est recommandé de faire figurer ces explications également dans l'exposé des motifs.

Article 3

1. Dans le texte néerlandais de l'article 3, on remplacera le terme «betrokkenen» par le terme «berokkenen».

2. À la fin de l'article 3, on supprimera les termes «ou non».

Article 5

1. Selon l'article 5, alinéa 1er, l'action en dommages et intérêts ou l'action récursoire exercée par une personne morale de droit public contre un membre de son personnel n'est recevable que si elle est précédée d'une offre de transaction. Encore qu'il soit attentif à l'existence d'une disposition similaire dans la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police et dans la loi du 20 mai 1994 relative aux statuts du personnel militaire, le Conseil d'État, section de législation, estime néanmoins devoir formuler l'observation suivante à propos de la disposition examinée.

Les concessions réciproques que les parties associées à la convention transactionnelle font à propos du litige existant sont l'un des éléments fondamentaux de cette convention ⁽³⁾.

La disposition qui vient d'être évoquée implique dès lors que l'autorité est toujours tenue de renoncer à une partie de ses prétentions ⁽⁴⁾, même si elle estime qu'il n'y a nullement lieu de le faire.

La question est de savoir si cela répond à l'intention des auteurs du projet, ou si ceux-ci entendent seulement contraindre l'autorité à entreprendre une tentative de conciliation - laquelle n'implique pas nécessairement des concessions mutuelles.

Force est dès lors d'en conclure que l'article 5 devra être réexaminé.

⁽³⁾ Voir B. TILLEMANS, Dading, dans A.P.R., Anvers, 2000, n°s 2, 3 et 68 à 90.

⁽⁴⁾ L'acceptation de l'offre emporte la conclusion de la convention transactionnelle (ibid., n°s 393 à 405).

2. Onverminderd opmerking 1, schrijve men in de Nederlandse tekst van de tweede volzin van artikel 5, eerste lid, «de wijze van betaling» in plaats van «de wijze waarop dit moet betaald worden».

3. Op de vraag van de auditeur-verslaggever waarom in het ontwerp geen gelijkaardige bepaling is opgenomen als die van artikel 49, § 2, van de wet van 5 augustus 1992, antwoordde de gemachtigde van de regering als volgt :

«Er is, in het ontwerp, niet geopteerd voor de overname van de tweede paragraaf van art. 49 van de Wet op het Politieambt (5 aug. 1992). In wezen wijzigt laatstgenoemde paragraaf impliciet art. 23 van de loonbeschermingswet, die slechts in vijf expliciet genoemde gevallen looninhouding toestaat. Het is nochtans de bedoeling om ook t.o.v. de personeelsleden in dienstverband van publiekrechtelijke rechtspersonen, de looninhouding ten gevolge van de toepassing van art. 5 van het ontwerp, mogelijk te maken. Er wordt immers gestreefd naar een parallellisme met de rechtstoestand van de werknemer in de private sector. Aan het wetsontwerp kan een artikel worden toegevoegd om het art. 23, 3° van de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon van werknemers, als volgt te wijzigen :

«3° de vergoedingen en schadeloosstellingen, verschuldigd ter uitvoering van artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, van artikel 24 van de wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomst wegens dienst op binnenschepen en van art. 5 van de wet van ... betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienstverband van publiekrechtelijke rechtspersonen»».

Artikel 6

Uit de rechtspraak van het Arbitragehof ⁽⁵⁾ en van het Hof van Cassatie ⁽⁶⁾ en uit de recente rechtspraak van de Raad van State ⁽⁷⁾ blijkt ondubbelzinnig dat, in de huidige stand van de wetgeving, de rechtsverhouding tussen de instellingen van het gesubsidieerd vrij onderwijs en hun personeel van contractuele aard is. Deze instellingen kunnen derhalve op dit vlak niet als een «publiekrechtelijke rechtspersoon» worden beschouwd.

Artikel 6 van het om advies voorgelegde ontwerp luidt :

«Deze wet is (van) ⁽⁸⁾ toepassing op de personeelsleden van het vrij onderwijs ⁽⁹⁾ die niet onderworpen zijn aan de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten».

⁽⁵⁾ Arbitragehof, nr. 82/95, 14 december 1995, B.4.2; Arbitragehof, nr. 66/99, 17 juni 1999, B.3.1.

⁽⁶⁾ Cass. 25 juni 1979, R.W., 1979-80, 199.

⁽⁷⁾ R.v.St., Missorten, nr. 93.104, 6 februari 2001.

⁽⁸⁾ Het woord «van» ontbreekt in de Nederlandse tekst.

⁽⁹⁾ Het ontwerp vermeldt niet dat het om het gesubsidieerd vrij onderwijs moet gaan. De regeling zal dus ook van toepassing zijn op het niet-gesubsidieerd vrij onderwijs.

2. Sans préjudice de l'observation 1, on écrira dans le texte néerlandais de la deuxième phrase de l'article 5, alinéa 1er, «de wijze van betaling» au lieu de «de wijze waarop dit moet betaald worden».

3. Interrogé par l'auditeur rapporteur quant aux motifs pour lesquels le projet ne comporte aucune disposition similaire à celle figurant à l'article 49, § 2, de la loi du 5 août 1992, le délégué du gouvernement a fourni la réponse suivante :

«Er is, in het ontwerp, niet geopteerd voor de overname van de tweede paragraaf van art. 49 van de Wet op het Politieambt (5 aug. 1992). In wezen wijzigt laatstgenoemde paragraaf impliciet art. 23 van de loonbeschermingswet, die slechts in vijf expliciet genoemde gevallen looninhouding toestaat. Het is nochtans de bedoeling om ook t.o.v. de personeelsleden in dienstverband van publiekrechtelijke rechtspersonen, de looninhouding ten gevolge van de toepassing van art. 5 van het ontwerp, mogelijk te maken. Er wordt immers gestreefd naar een parallellisme met de rechtstoestand van de werknemer in de private sector. Aan het wetsontwerp kan een artikel worden toegevoegd om het art. 23, 3° van de Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon van werknemers, als volgt te wijzigen :

«3° de vergoedingen en schadeloosstellingen, verschuldigd ter uitvoering van artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, van artikel 24 van de wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomst wegens dienst op binnenschepen en van art. 5 van de wet van ... betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienstverband van publiekrechtelijke rechtspersonen»».

Article 6

La jurisprudence de la Cour d'arbitrage ⁽⁵⁾ et de la Cour de cassation ⁽⁶⁾, ainsi que la jurisprudence récente du Conseil d'État ⁽⁷⁾ montrent sans équivoque qu'en l'état actuel de la législation, la relation juridique entre les établissements de l'enseignement libre subventionné et leur personnel est de nature contractuelle. De ce point de vue, ces établissements ne sauraient dès lors être considérés comme des «personnes morales de droit public».

L'article 6 du projet soumis pour avis est rédigé comme suit :

«La présente loi est d'application ⁽⁸⁾ aux membres du personnel de l'enseignement libre ⁽⁹⁾ qui ne sont pas soumis à la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail».

⁽⁵⁾ Cour d'arbitrage, n° 82/95, 14 décembre 1995, B.4.2; Cour d'arbitrage, n° 66/99, 17 juin 1999, B.3.1.

⁽⁶⁾ Cass. 25 juin 1979, Pas. 1979, I, 1234-1239.

⁽⁷⁾ Conseil d'État, Missorten, n° 93.104, 6 février 2001.

⁽⁸⁾ La préposition «van» fait défaut dans le texte néerlandais.

⁽⁹⁾ Le projet ne précise pas qu'il doit s'agir de l'enseignement libre subventionné. Le régime s'appliquera donc également à l'enseignement libre non subventionné.

Uit de memorie van toelichting blijkt dat deze bepaling er toe strekt «te vermijden dat er een interpretatieprobleem zou rijzen inzake het toepassingsgebied van deze wet, naargelang het personeel van het vrij onderwijs in de onderscheiden Gemeenschappen al dan niet aan een eigen decretale rechtspositieregeling is onderworpen» (artikelsgewijze bespreking, art. 6).

Welke personeelsleden van het vrij onderwijs zijn onderworpen aan de wet van 3 juli 1978 ? Artikel 1 van die wet bepaalt :

«Deze wet regelt de arbeidsovereenkomsten voor werklie-den, bedienden, handelsvertegenwoordigers en dienstboden.

Zij is ook van toepassing op de bij het eerste lid bedoelde werknemers, tewerkgesteld door het Rijk, de provincies, de agglomeraties, de federaties van gemeenten, de gemeenten, de openbare instellingen welke eronder ressorteren, de instellingen van openbaar nut en de door het Rijk gesubsidieerde inrichtingen van het vrij onderwijs, en wier toestand niet statutair geregeld is».

Uit die bepaling volgt, a contrario redenerend, dat het personeel van het gesubsidieerd vrij onderwijs voor wie een decretale rechtspositieregeling geldt, in beginsel niet onderworpen is aan de arbeidsovereenkomstenwet.

Uit een recent arrest van het Hof van Cassatie blijkt impliciet dat de arbeidsovereenkomstenwet echter van toepassing blijft voor die aangelegenheden die niet door de decretale rechtspositieregeling worden geregeld ⁽¹⁰⁾.

Dat betekent dat er geen «personeelsleden van het vrij onderwijs (zijn) die niet onderworpen zijn aan de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten», vermits die suppletoir geldt voor het personeel van het gesubsidieerd vrij onderwijs voor wie een decretale rechtspositieregeling geldt.

Artikel 7

1. Er wordt verwezen naar opmerking 2 van het onderdeel «Algemene opmerkingen».

2. Teneinde geen verwarring te doen ontstaan met de wetten die moeten worden aangenomen met de in artikel 4, derde lid, van de Grondwet bedoelde meerderheid, schrijve men in artikel 7 «andere wetten» in plaats van «bijzondere wetten».

⁽¹⁰⁾ Cass., 11 juni 2001, Limb. Rechtsl., 2001, 140. Het Hof van Cassatie acht in dit arrest artikel 1184 B.W. van toepassing in de verhouding tussen een instelling van het gesubsidieerd vrij onderwijs en een van zijn personeelsleden. Om tot die conclusie te komen doet het Hof een beroep op bepalingen van de arbeidsovereenkomstenwet én van het rechtspositiedecreet van 27 maart 1991.

L'exposé des motifs indique que cette disposition vise à «éviter qu'un problème d'interprétation ne survienne dans le cadre du champ d'application de cette loi suivant que le personnel de l'enseignement libre dans chaque Communauté est ou non soumis à une réglementation statutaire décrétable propre» (commentaire article par article, art. 6).

Quels membres du personnel de l'enseignement libre sont soumis à la loi du 3 juillet 1978 ? Cette loi prévoit en son article 1er que :

«La présente loi règle les contrats de travail d'ouvrier, d'employé, de représentant de commerce et de domestique.

Elle s'applique aussi aux travailleurs visés à l'alinéa 1er occupés par l'État, les provinces, les agglomérations, les fédérations de communes, les communes, les établissements publics qui en dépendent, les organismes d'intérêt public et les établissements d'enseignement libre subventionnés par l'État, qui ne sont pas régis par un statut».

En suivant un raisonnement a contrario, il résulte de cette disposition que le personnel de l'enseignement libre subventionné soumis à l'application d'un régime statutaire décrétable, n'est en principe pas soumis à la loi relative aux contrats de travail.

Il ressort implicitement d'un arrêt récent de la Cour de cassation que la loi relative aux contrats de travail reste néanmoins applicable aux matières qui ne sont pas régies par le régime statutaire décrétable ⁽¹⁰⁾.

En d'autres termes, il n'y a pas de «membres du personnel de l'enseignement libre qui échappent à l'application de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail», puisque celle-ci s'applique à titre supplétif au personnel de l'enseignement libre subventionné soumis à un régime statutaire décrétable.

Article 7

1. Il est renvoyé à l'observation 2 de la partie «Observations générales».

2. Pour éviter toute confusion avec les lois qui doivent être adoptées à la majorité visée à l'article 4, alinéa 3, de la Constitution, on écrira à l'article 7, «autres lois» au lieu de «lois particulières».

⁽¹⁰⁾ Cass., 11 juin 2001, Limb. Rechtsl., 2001, 140. Dans cet arrêt, la Cour de cassation estime que l'article 1184 du Code civil s'applique à la relation entre un établissement de l'enseignement libre subventionné et les membres de son personnel. La Cour fonde cette conclusion sur les dispositions de la loi relative aux contrats de travail et du décret du 27 mars 1991 relatif au statut.

Wetgevingstechnische opmerking

Het is niet gebruikelijk artikelen van een opschrift te voorzien. De bij de artikelen 2, 3, 4, 5 en 7 aangebrachte opschriften dienen derhalve te worden weggelaten.

De kamer was samengesteld uit

de Heren

M. Van Damme,	kamervoorzitter,
J. Baert, J. Smets,	staatsraden,
G. Schrans, A. Spruyt,	assessoren van de afdeling wetgeving,

Mevrouw

A. Beckers,	griffier.
-------------	-----------

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. J. Smets. Het verslag werd uitgebracht door de H. B. Weekers, adjunct-auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door de H. J. Drijkoningen, eerste referendaris.

De griffier,

A. BECKERS

De voorzitter,

M. VAN DAMME

Observation de légistique

Il n'est pas d'usage de donner un intitulé aux articles. Il conviendra par conséquent de supprimer les intitulés dont les articles 2, 3, 4, 5 et 7 ont été pourvus.

La chambre était composée de

Messieurs

M. Van Damme,	président de chambre,
J. Baert, J. Smets,	conseillers d'État,
G. Schrans, A. Spruyt,	assesseurs de la section de législation,

Madame

A. Beckers,	greffier.
-------------	-----------

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. J. Smets. Le rapport a été présenté par M. B. Weekers, auditeur adjoint. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par M. J. Drijkoningen, premier référendaire.

Le greffier,

A. BECKERS

Le président,

M. VAN DAMME

WETSONTWERP

ALBERT II, KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze minister van Ambtenarenzaken en Modernisering van de openbare besturen en op het advies van onze in Raad vergaderde ministers,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

Onze minister van Ambtenarenzaken en Modernisering van de openbare besturen wordt gelast het wetsontwerp, waarvan de tekst volgt, in Onze Naam, aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Kamer van volksvertegenwoordigers in te dienen:

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Ingeval personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen, wier toestand statutair geregeld is, bij de uitoefening van hun dienst schade berokkenen aan de openbare rechtspersoon of aan derden, zijn zij enkel aansprakelijk voor hun bedrog en hun zware schuld. Voor lichte schuld zijn zij enkel aansprakelijk als die bij hen eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt.

Art. 3

Openbare rechtspersonen zijn aansprakelijk voor de schade die hun personeelsleden aan derden berokkenen bij de uitoefening van hun dienst, op de wijze waarop aanstellers aansprakelijk zijn voor de schade aangericht door hun aangestelden, en dit ook wanneer de toestand van deze personeelsleden statutair is geregeld of zij gehandeld hebben in de uitoefening van de openbare macht.

Art. 4

De personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen tegen wie voor de burgerlijke rechter of de strafrechter een vordering tot schadeloosstelling wordt ingesteld naar aanleiding van schade die zij bij de uitoefening van hun dienst aan derden hebben berokkend, stellen de openbare rechtspersoon hiervan in kennis. Zij kunnen de rechtspersoon in het geding betrekken; deze kan ook vrijwillig tussenkomen.

PROJET DE LOI

ALBERT II, ROI DES BELGES,

A tous, présents et à venir,
SALUT.

Sur la proposition de Notre ministre de la Fonction publique et de la Modernisation de l'Administration et de l'avis de Nos ministres qui en ont délibéré en Conseil,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Notre ministre de la Fonction publique et de la Modernisation de l'Administration est chargé de présenter, en Notre Nom, aux Chambres législatives et de déposer à la Chambre des représentants le projet de loi dont la teneur suit:

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Les membres du personnel au service d'une personne publique, dont la situation est réglée statutairement, en cas de dommage causé par eux dans l'exercice de leurs fonctions à la personne publique ou à des tiers ne répondent que de leur dol et de leur faute lourde. Ils ne répondent de leur faute légère que si celle-ci présente dans leur chef un caractère habituel plutôt qu'accidentel.

Art. 3

Les personnes publiques sont responsables du dommage causé à des tiers par les membres de leur personnel dans l'exercice de leurs fonctions, de la même manière que les commettants sont responsables du dommage causé par leurs préposés, et ce aussi bien lorsque la situation de ces membres du personnel est réglée statutairement que lorsqu'ils agissent dans l'exercice de la puissance publique.

Art. 4

Les membres du personnel au service d'une personne publique qui font l'objet d'une action en dommages et intérêts devant la juridiction civile ou pénale en raison d'un dommage causé à un tiers dans l'exercice de leurs fonctions en informent la personne publique. Ils peuvent appeler en intervention forcée la personne morale; celle-ci peut également intervenir volontairement.

Art. 5

De vordering tot schadeloosstelling of de regresvordering ingesteld door openbare rechtspersonen tegen hun personeelsleden is slechts in rechte ontvankelijk, indien zij wordt voorafgegaan door een aanbod tot dading aan de verweerder. Dit aanbod vermeldt het gevorderde bedrag en de wijze van betaling.

Openbare rechtspersonen kunnen beslissen dat de schade slechts gedeeltelijk moet worden vergoed.

Art. 6

Deze wet is van toepassing op de personeelsleden van het vrij onderwijs die niet onderworpen zijn aan de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten.

Art. 7

Artikel 23, 3° van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers wordt als volgt gewijzigd : «3° de vergoedingen en schadeloosstellingen, verschuldigd ter uitvoering van artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, en van artikel 24 van de wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomst wegens dienst op binnenschepen en van artikel 5 van de wet van @ betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienstverband van openbare rechtspersonen.».

Art. 8

Deze wet doet geen afbreuk aan de toepassing van andere wetten of decreten die in deze wet behandelde materies regelen voor bepaalde categorieën personeelsleden van openbare rechtspersonen.

Gegeven te Brussel, 8 april 2002

ALBERT

VAN KONINGSWEGE:

*De minister van Ambtenarenzaken
en Modernisering van de openbare besturen,*

Luc VAN DEN BOSSCHE

Art. 5

L'action en dommages et intérêts ainsi que l'action récursoire exercée par une personne publique contre un membre de son personnel, n'est recevable que si elle est précédée d'une offre de transaction faite au défendeur. Cette offre indique le montant réclamé et les modalités de paiement.

Les personnes publiques peuvent décider que le dommage ne doit être réparé qu'en partie.

Art. 6

La présente loi est d'application aux membres du personnel de l'enseignement libre qui ne sont pas soumis à la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail.

Art. 7

L'article 23, 3° de la loi du 12 avril 1965 concernant la protection de la rémunération des travailleurs, est modifié comme suit: «3° les indemnités et dédommagements, dûs en exécution de l'article 18 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail et de l'article 24 de la loi du 1er avril 1936 sur les contrats d'engagement pour le service des bâtiments de navigation intérieure et de l'article 5 de la loi du @ relative à la responsabilité des et pour les membres du personnel au service des personnes publiques.».

Art. 8

La présente loi ne porte pas préjudice à l'application d'autres lois ou de décrets qui régissent les matières visées par la présente loi, pour certaines catégories de membres du personnel des personnes publiques.

Donné à Bruxelles, le 8 avril 2002

ALBERT

PAR LE ROI:

*Le ministre de la Fonction publique
et de la Modernisation de l'administration,*

Luc VAN DEN BOSSCHE

COORDINATIE

Wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers.

HOOFDSTUK I. - Werkingssfeer

HOOFDSTUK II. - Bescherming van het loon

HOOFDSTUK III. - Meting van de arbeid.

HOOFDSTUK IV – Inhoudingen op het loon

Artikel 23

Op het loon van de werknemer mogen alleen in mindering worden gebracht:

1° de inhoudingen krachtens de belastingwetgeving, de wetgeving op de sociale zekerheid en krachtens particuliere of collectieve overeenkomsten betreffende bijkomende voordelen inzake sociale zekerheid;

2° de krachtens het werkplaatsreglement opgelegde geldboeten;

3° (de vergoedingen en schadeloosstellingen, verschuldigd ter uitvoering van artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten en van artikel 24 van de wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomst wegens dienst op binnenschepen **en van artikel 5 van de wet van @ betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienstverband van openbare rechtspersonen.**) <W 1998-02-13/32, art. 58, 009; Inwerkingtreding : 01-03-1998>

1° de voorschotten in geld verstrekt door de werkgever;

2° de gestelde borg voor het nakomen der verplichtingen van de werknemer.

Het totaal van de inhoudingen mag niet meer bedragen dan één vijfde van het bij elke uitbetaling verschuldigde loon in specie na aftrek van de inhoudingen op grond van de belastingwetgeving, van de wetgeving op de sociale zekerheid en van particuliere of collectieve overeenkomsten betreffende bijkomende voordelen inzake sociale zekerheid.

COORDINATION

Loi du 12 avril 1965 concernant la protection de la rémunération des travailleurs

CHAPITRE I. -Champ d'application

CHAPITRE II. -Protection de la rémunération

CHAPITRE III. -Mesurage du travail.

CHAPITRE IV - Retenues sur les rémunérations

Article 23

Peuvent seuls être imputés sur la rémunération du travailleur:

1° les retenues effectuées en application de la législation fiscale, de la législation relative à la sécurité sociale et en application des conventions particulières ou collectives concernant les avantages complémentaires de sécurité sociale:

2° les amendes infligées en vertu du règlement d'atelier;

3° (les indemnités et dédommagements dûs en exécution de l'article 18 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail et de l'article 24 de la loi du 1er avril 1936 sur les contrats d'engagement pour le service des bâtiments de navigation intérieure **et de l'article 5 de la loi du @ relative à la responsabilité des et pour les membres du personnel au service des personnes publiques.**) <L 1998-02-13/32, art. 58, 009; En vigueur : 01-03-1998>

1° les avances en argent faites par l'employeur;

2° le cautionnement destiné à garantir l'exécution des obligations du travailleur.

Le total des retenues ne peut dépasser le cinquième de la rémunération en espèces due à chaque paie, déduction faite des retenues effectuées en vertu de la législation fiscale, de la législation relative à la sécurité sociale et en vertu des conventions particulières ou collectives concernant les avantages complémentaires de sécurité sociale

Deze beperking is echter niet van toepassing wanneer de werknemer bedrog heeft gepleegd of vóór de afrekening van de in het eerste lid, 3°, bedoelde vergoedingen en schadeloosstellingen vrijwillig zijn dienstbetrekking heeft beëindigd.

Toutefois, cette limitation n'est pas applicable lorsque le travailleur a agi par dol ou a mis volontairement fin à son engagement avant la liquidation des indemnités et dommages et intérêts visés à l'alinéa 1er, 3°.